Acta Baltico-Slavica 22
SOW, Warszawa 1994

І. Я. Яшкін
Мінск

МЯСЦОВАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛЕКСІКА 1851–1874 ГАДОЎ У МАТЭРЫЯЛАХ ФОНДАЎ АДДЗЕЛА РУКАПІСАЎ НАВУКОВАЙ БІБЛІАТЭКІ ВІЛВНЮСКАГА УНІВЕРСІТЭТА

У час камандзіроўкі (снежань 1986 г., люты 1987 г.) з мэтай выявіць мясцовую лексіку для планавай тэмы „Лексічныя ландшафты Беларусі" аддзела дыялекталогіі намі прагледжана 620 спраў 34 фонду адказаў настаўнікаў народных вучылішчаў і сельскіх священнікаў на „Праграму для збірання звестак аб стане сельскай гаспадаркі і прамысловасці, якая складзена ў 1872 годзе па даручэнню распарадчага камітэта Паўночна-Заходняга аддзела імператарскага рускага таварыства".

Звесткі для адказаў на праграму настаўнікі і свящэннікі бралі са спраў мясцовых валасных праўленняў, са спраў казначэйстваў, ад арандатараў, ад домаўласнікаў, ад распытванняў земляробаў, гандляроў яўрэяў, з апавяданняў сялян, з дакла́дных сведчанняў жыхароў і асабістых назіранняў.

Настаўнікі народных вучылішчаў імкнуліся дакладна адлюстраваць сведчанні мясцовых жыхароў. Нават у рускім кантэксце часам перадаецца мясцовая фанетыка. Напрыклад: вымаўленне „р" цвёрдага і „р" мяккага (грыбовъ — Новапагосцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ., фонд 34, справа 411, л. 36; грыбамі — Каняўская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. ф. 34, с. 427, л. 3; грыбовъ — Ліпнішская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ., ф. 34, с. 382, л. 46; грыбамъ — Дварцоўская вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ., ф. 34, с. 36, л. 46; грыбы — м. Пяскі Пескаўскай вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ., ф. 34, с. 32, л. 86; грыбы — Цімкавіцкая вол. Слуцкага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 281, л. 36; грыбы — Дзеражыцкая і Ельчанская вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 257, л. 36; грыбовъ — Палыкавіцкая вол. Магілёўскага пав. і губерні, ф. 34, с. 334, л. 14; брюсніка — Храпавіцкая вол. Віцебскага пав. і губерні, ф. 34, с. 612, л. 8. Параўнанне з ДАБМ паказвае дакладную адпаведнасць з зонамі пашырэння гэтай з'явы на тэрыторыі Беларусі.

Дакладна перадаецца дысімілятыўнае аканне і яканне на паўночным усходзе Беларусі, напрыклад: „рѣчка Оболянка — мѣстное названіе Обыль" Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 598,

л. 1; „яны намъ непоныра́ви” — Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 298, л. 4; „а онъ тыкі і якъ самоуправствуіть” — Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 298, л. 36.

Мена этымалагічнага *а* на *о* ў ненаціскным становішчы і пад націскам: „корні содовъ — Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ., ф. 34, с. 412, л. 56; „плотится за фунтъ” — Сервецкая вол. Виленскага пав. Вілеўскай губ., ф. 34, с. 503, л. 3; плотятъ — Зарэчна-Талачынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 604, л. 86.

Пераход націскнога і ненаціскнога *у* ў *о*: „Мерколовичская” (Меркуловичская) вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 363, л. 16, „покупаетъ обови” (обуви), Вымнянская вол. Віцебскага пав. і губерні, ф. 34, с.620, л. 10.

Дакладна перадаецца губна-губное в (*ω*): быювъ (быў) — Бя-гомльскі прыходъ Барысаўскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 185, л. 76; доувгимъ — Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 233, л. 51.

Сінгарманізм галосных: „д. Слюдюки” — Царкоўна-Асавецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 291, л. 1.

Паўднёвыя занальныя асаблівасці: „пій на здоровье” — Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с.233, л. 51; „капилюшей” — Ратайчыцкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ., ф. 34, с. 32, л. 106: „сюль” — Жабчынская вол. Пінскага пав. Мінскай губ., ф.34, с.255, л.66; „сикира и пила” — Раманавіцкая вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 258, л. 36.

Мясцовыя марфалагічныя рысы таксама знайшлі свай адлюстраванне ў адказах: „бываиць, будзець, неуродзиць” — Юр’евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 188, лл. 3, 7; 4-о козлятъ, 3–4 козятъ, двое козятъ — Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 299, л. 26; „съ наступленіемъ осені крестьяне ходятъ отъ улья к улью подглядывать пчелы, какъ они выражаются, т. е. собирать медъ” — Ленінская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 230, л. 15; с. Доньск Пінскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 241, л. 1; коньская трава — Мірская вол. Дзісненскага пав. Віцебскай губ., ф. 34, с. 409, л. 46; солдатовъ, татаровъ — Гадуцішская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ., ф. 34, с. 441, л. 1.

Часам нават групуюць асаблівасці тыпу „парѣчіе быховское”, бо там вымаўляюць „тутацька, тамацька, німашацька, совсімацька, ёстичка, барджей”. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 285, л. 1.

Багаты матэрыял па анамастыцы адлюстраваны ў гэтым фондзе: вымаўленне мясцовых геаграфічных назваў (въ м. Мядзіолахъ”, ф. 34, с. 496, л. 36; „оз. Мяделъ”, ф. 34, с. 506, л. 36); родавыя ці склонавыя адрозненні („по теченію рѣчкі Птича”; ранейшыя назвы геаграфічных аб’ектаў (с. Прілѣсье” або „Староселье” Беліцкай Вол. Чэрыкаўскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 299, л. 11; „р. Вишновка или Луста”

Вішнеўскай вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ., ф. 34, с. 390, л. 2; „м. Микулино или Городище" Мікулінскай вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с.340, л, 4; „с. Ляховичи, оно же Кубликъ (сейчас часть села, 1873)" Асавецкай вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ., ф. 34, с.54, л. 1; мясцовая назва канала „Балбатуха", які злучае р. Лань з р. Понязь у Заастравецкай вол. Слуцкага пав. Мінскай губ., ф.34, с. 283, л. 6. Паводле падання м. Капыль цягнулася 15 вёрст і называлася „Китемники", ф. 34, с. 277, л. 1.

Знаходзім адпаведнікі ўніяцкім імёнам тыпу Тося — Феодосія, Кляра — Клавдія, Балька — Варвара (Забялышына Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., ф. 34, с. 327, л. 1). Цікавымі з'яўляюцца для геаграфіі анамастыкі напісанні тыпу „Василій Морда" (в. Сяменчыцы Аталезкага таварыства Засульскай вол. Мінскай губ., ф. 34, с. 211, л. 5), Оскерко у м. Шацк Шацкай вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ., ф. 34, с. 209, л. 2.

Багаты
фонд рукапіснага аддзела рознымі этнаграфічнымі матэрыяламі, звесткамі аб міграцыі насельніцтва, аб флоры і фаўне (што на поўдні Беларусі расце „уксусное дерево", водзяцца „дикие лошади", што каля Бабуліч на Мазыршчыне „ложится в спячку медведь", што буслы зрабілі „судилище надъ своимъ аистомъ", каля в. Слінкі ў Петрыўска-Капаткевіцкай частцы Мазырскага пав., ф. 34, с. 233, лл. 76, 86, 9, 116; ф. 34, с. 280, л. 16).

У адказах з Петрыкаўска-Капаткевіцкай часткі Мазырскага павета хтосьці В. Сакалоў прывёў падборку мясцовых 336 слоў з тлумачэннямі. Разам з імі з 620 спраў 34 фонда выбрана 917 слоў з захаваннем арфаграфіі. Падаюцца яны ў выглядзе тлумачальнага слоўніка. Гэтыя лексічныя матэрыялы з'яўляюцца каштоўнымі для гістарычнай лінгвагеаграфіі, для лексічных ландшафтаў сучаснай Беларусі, для слоўніка XIX ст.

Навуковы аналіз дзейнасці РГТ і яго Паўночна-Заходняга (1867–1876) аддзела (у тым ліку фонду 34) зрабіў І. К. Цішчанка[1]. Ён адзначыў, што матэрыялы, „добрасумленна сабраныя карэспандэнтамі, адкрывалі такую жахлівую карціну галечы і жабрацтва насельніцтва Паўночна-Заходняга краю, што публікацыя іх магла стаць сапраўднай дыфамацыяй (заганай — І. Я.) царскага ўрада і існуючага грамадскага ладу Расіі"[2].

Багацце 34 фонду стала выкарыстоўвацца пасля Вялікай Айчыннай вайны беларускімі фальклярыстамі і этнографамі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Б, а таксама беларускімі гісторыкамі (Л. П. Ліпінскі і В. П. Панюціч).

[1]І. К. Цішчанка, *Да народных вытокаў. Збіранне і вывучэнне беларускага фальклору ў 50–60-я гады XIX ст.*, Мінск, „Навука і тэхніка", 1986 г., стар. 66–128.

[2]І. К. Цішчанка, *Да народных вытокаў*, стар. 127.

А

абалонка (оболонка). Шыба, балонка. „...окна... закрываются оболонками и шибками, т. е. рамками изъ разбитыхъ стеколъ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 47 б — В. Сакалоў).

абвіранак (обвиранокъ). Абаранак. Клічаўскі прыход Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 206, л. 3б).

аблава (облава). Адступнае паляванне на ваўкоў. Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 14).

абліца (облица). Вобла. (?) „Сорты рыбы: лещъ, щука, окунь, облица, налимъ и отчасти судакъ”. Далыская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 569, л. 10).

абора (обора). Рыбалоўная снасць. Уладзімірская вол. Гарадокскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 544, л. 5).

аборак (объорок). Луг паміж ворнымі палямі. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 10).

аборац (оборецъ). Рыбалоўная снасць. „Рыба ловится: неводами, оборцами, подволоками, броднями, мережами, норотами, топтунами и кригой”. Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л. 7).

абсосыш (обсосышъ). Грудное дзіця, якога маці чамусьці, па нейкай прычыне пакінула на 1–2 дні і потым дала яму перагарэлага малака. Дарослым яно лёгка можа ўрачы маладых істот, якія гінуць ад яго сурокаў. Віцебская губ. (ф. 34, с. 530, л. 1б, XX ст.)

абшыванка (обшиванка). Выязны воз. „З телеги кованыя, обшиванка, въ родѣ повозки...” Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 7).

абяд (обядъ). Памінальная вячэра. Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

аверша (оверша). „Снарадъ изъ прутьевъ для ловли рыбы”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

адзенак (одзенокъ). „Подмостка изъ хвороста для склада сѣна и ржи въ полѣ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

адрынка (адринка). Невялікі хлевушок. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 2б).

адрыня (адрыня). Хлеў для адной каровы і каня. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 2б).

аер (аеръ). „Болотное растеніе употребляемое на постилку половъ и на различное лекарство". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

ажы́ны (ажи́ны). Ажыны. Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 8).

азяроды (озероды). „Стоячая рѢшотка для сушки сноповъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў). Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 19, 1872–1873).

але (але). „Такъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

алендар (алендарь). Гаспадар піцейнай установы. Буйнявіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (1872) (ф. 34, с. 226, л. 6).

альшына (ольшина). Адна алешына. Высока-Літоўская вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 34, л. 3).

аніга́дкі (аніга́дки). „Хорошо, спокойный человекъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

андарак (андаракъ). Спадніца, якая выткана з рознакаляровых суконных нітак зялёнага, чырвонага, ружовага і блакітнага колеру. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 3б). „Юбка женщины изъ суконной ткани, употребляется только на ПолѢсьѢ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

анціхрыст (анцихристъ). „Злой духъ или Люциперъ въ значеніи одно и тоже". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

апалонік (ополоникъ). „Разливная лошка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

апоўзіны (оповзины). „НѢсколько вѢтвей связанных вмѢстѢ, которыми придавливается вѢрхушка стога". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233 — В. Сакалоў).

арганісты (оргонистый). Арганісты (іграючы). „Охъ тамъ естъ два богача, ети славны трубача Боцянъ оргонистый и панъ курбачистый Зо здоровье воробья пили, ели ажъ до дня". Мсцібаўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 87, л. 5б).

армяк (армякъ). Армяк. Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 3б).

артай (ортай). Араты. „Весной ортай съ волами и сохой и на своих харчахъ 75 коп. (поденный заработок)". Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 6б, 1873).

аруд (арудъ). Засек. Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 18, 1872–1873).

арудаваць (орудовать). „Шумѣть, проказничать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

арэхаўка (orzechówka). Арэхаўка (руск. кедровка). Арэхаўкі зімуюць. Антанаполле Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 197 а, л. 3б, 1851г.).

асець (осѣть). Асець (сушня снапоў у гумне). Богінская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 394, с. 5), Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 5б). Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 18б, л. 19; 1872–1873). Асець (прыбудоўка да тока). „Баня рѣдко у кого имѣется, ей замѣняетъ осѣть". Вяжышчскі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, л. 2).

астроў (островъ). „Зарубленное дерево вродѣ лѣсницы для лаза къ пчельникамъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

асьмакі (осьмаки). „Деньги кали бъ мевъ осьмаки, то не таргавався бъ съ тобой ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

асьміна (осьмина). Мера сыпкіх рэчываў. „Осьмина овса имѣется 26 гарцевъ. Овса осьмина 1 р. 20 к. Осьмина имѣетъ 24 гарцы". „Осьмина 16 гарцевъ". „Сѣется ржи 8 осьминъ. Осьмина крестьянская имѣется 24 гарца". „Осьмина заключаетъ 20 гарнцев". Дубатоўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 444, л. 1б). Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 3б, л. 16, л. 14, л. 6б, 1873г.). „Осьмина въ упомянутыхъ местахъ имѣетъ 16 гарнцев". Жодзіна Мінскай губ. (ф. 34, с. 197, л. 9, 1873г.).

асяніны (осенины). Дзяды, памінальныя асеннія вечары як памяць аб памершых родных. „На осенинахъ, устрояемых въ память умерших родныхъ, расходъ на вино въ зажиточныхъ семействахъ требуетъ до 5-ти рублей серебромъ". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 15).

афіцына (официна). Жылы дом для былой памешчыцкай чэлядзі. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка паміж л. б. р. Прыпяць і р. Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 40 — В. Сакалоў).

ах ця мне! (ахъ ціа мне!). Ах, авохці мне! (пры выказванні сполаху і здзіўлення). Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 1).

ашукацца (ошукатца). „Обмануться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

Б

баба (баба). Прылада гнуць абады. „Для ободьевъ: топоръ и круглая баба". Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 8б).

баба (баба). Прыстасаванне выцягваць невад з-пад лёду. „Для ловли рыбы собираютъ человѣкъ 10 крестьянъ и 5 лошадей. Три лошади завозятъ неводъ, а двѣ лошади впрягаются въ двое саней, на которых стоятъ, такъ называемыя **бабы**. Это вродѣ кадки, которою вытягиваютъ неводъ, вертя эти бабы палками до тѣхъ поръ пока неводъ на вытащится на столько, что его можно уже тянуть руками. Эти бабы стоятъ на противоположныхъ концахъ одна другой. Хозяинъ платитъ ловцамъ половинную часть всей выловленной рыбы и сверхъ того дайт лошадямъ, которые ходятъ съ неводомъ 2 четверика овса в день". Бя-розаўская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 567, л. 3б, 1873 г.).

бабок (бобокъ). Бабок, бабоўнік. Грабянская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 2).

бабыль (бобыль). Бабыль, селянін які не мае гаспадаркі. „...собираніемъ ихъ (грибовъ, ягодъ и орѣховъ) занимаются только кутники и бобыли не имѣющие хозяйства, и то... только вспомогательнымъ средствомъ къ снисканію пропитанія..." Празарокская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 415, л. 4.). „с. Головчицы... ферма Волавля... дворовъ хозяйствъ съ бобылями 260". Антопальская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 46, л. 1).

байструк (байструкъ). „Незаконнорожденное дитя". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

бакал (бакалъ). Дзікая птушка. „Дупеля, бакалы — эту дичь сильно истребляетъ аистъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 36 — В. Сакалоў).

балець: балець на яшчур (болѣть на яшчуръ). Хварэць (на яшчур). „Въ послѣдніе два года скотъ болѣлъ на яшчур". Ленінская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 230, л. 13б).

балі (бали). Лясны груз, які сплаўлялі ў Кіеў, Адэсу. Міхаськаўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 232, л. 3).

балахон (болахонъ). Балахон. Бабініцкая вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 612, л. 11).

балматаць (балматать). „Балтать, собственно выражаетъ пѣніе глухаря". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

балматун (балматунъ). „Скоро говорящій", Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

бамбенак (бамбенокъ). Родъ инструмента". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

бандура (бандура). „Віолончель, а иногда въ смыслѣ бранномъ — на лѣниваго". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

баня (баня). Лазня. Бя-гомльскі прыход. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 3).

бараболя (бараболя). „Двойная картофель". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

баранавалок (баранаволокъ). Дванаццаці-шаснаццацігадовыя хлопчыкі, якія хадзілі з бараной пры апрацоўцы глебы, у час сяўбы. Старасельская вол. Мінскай губ. (ф. 34, с. 224, с. 5б, 1873).

баранак (баранакъ). Абаранак са збітых дубцоў. „Сохи деревянныя съ желѣзными лемѣхами; бороны деревянныя, укреплённыя берёзовыми баранками". Зарэчна-Талачынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 604, л. 15, л. 15б).

бараньба (бороньба). Баранаванне. „...лошади для бороньбы и возки возовъ". Шчучынская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 435, л. 2б).

барджэй (барджей). Хутчэй. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1).

барка (барка). Рачное судно для перавозкі сыпкіх грузаў на р. Нйман. Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 3, 1872 г.).

баркан (барканъ). „Заборъ — польское парка́нъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

барс (барс). Барс. Заастравецкая вол. Слуцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 283, л. 6).

барсаць (борсать). „Это слово употребляется крестьянами когда обуваются въ лапти". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

барылка (барилка). „... бочонокъ для вина съ горлышкомъ въ боку стенки". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

бат (батъ). Рачное судно на р. Нйман. ¡Избытокъ хлѣба... отсылают часто въ г. Вильну, но большею частью отправляютъ на суднахъ-баркахъ, и витинахъ, и батахъ по рѣкѣ Нѣману во время весенняго разлива воды-полноводія въ королество Пруссію „в Кралевецъ"» Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 3, 1872 г.).

батца (батца). „Кажется, — (батцамъ знаемый) — кажется знакомый". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

бацька (батька). Пажылы сумленны стары. Доньск Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 241, л. 1б, 1874 г.).

бацян (боцянъ). Бусел. Крамяніцкае абшчэсцвеннае вучылішча Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 82, л. 6б).

бачонак (боченокъ). Бачурка. „Якъ наробиць бывало усякихъ бочекъ да боченковъ и большихъ купъ, на смалу пану, дык увесь годъ и цихо". Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

ба́чыць (бачиць). «Смотреть, видеть, а выба́чиць извинить. „Чаму ты непришоувъ: у насъ былъ обѣдъ добры, а цеперь, брате выбачай"» Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

бегуны (бѣгуны). Драўляныя навесы ў дзвярах (замест новых жалезных завес). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка паміж левым берагам р. Прыпяці і прытокам Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 45б).

бенька (бенько). Пазашлюбнае дзіця. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

берва (берва). „Дерево для сплава" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

беры (бери). Грушы. Станькаўская вол. Мінскага пав. і губ. (ф. 34, с. 222, л. 2б).

біклага (биклага). „Маленькій боченокъ сѣмоспутый боковыми днами". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

біндзюга (биндюга). „Лошадь, преимущественно кобыла". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с.233, л. 16б — В. Сакалоў).

бічуга (бичуга). „Длинная веровка для при-пряжки лошади". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

блёкат (блекотъ). Блёкат (трава). „Отъ кровомоченія употребляютъ пусканіе крови, льняное сѣмя и траву, блекотъ". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 12б).

боб (бобъ). Боб. „Горох, бобъ и чечевица сѣются на полях въ довольно большомъ количествѣ". Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 6).

богмя, прысцяні бог (богмя, пристени богъ). Далібог (бажба). Жабчыцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 255, л. 6б).

бодня (бодня). „Въ родѣ бочки съ крышкой. мѣстное мастерство особого рода, въ бодню, какъ въ сундукъ у людей хранится все ихъ добро". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

боест (боестъ). Пудзіла (для рыбы). ? „Боестомъ болтаетъ воду". Гульцяеўская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 570, л. 3б).

боітка (боитка). Тонкі ў паўтары сажні шост з патаўшчэннем („наболдашником") на адным канцы. Гульцяеўская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 570, л. 3б).

бондар (бондаръ). „Бачаръ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

бор (боръ). Расліна сямейства злакавых, у якой зярняты падобныя да прасяных (від проса з чорнай шышкай), Panicum Miliaceum, Mulium effusum. „На лядинных полях сеють... просо или боръ, потомъ рожь или яровой хлѣбъ". Доўгская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 201, л. 1). Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1б).

борць (борть). Борць. „Есть лѣсные пасѣки, улья и борти... болѣее замѣчательна бортевая пасѣка, состоящая изъ 300 бортей находится въ Благодатской экономіи помѣщика Кропоткина". Старынкаўская вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 306, л. 6).

бочка (бочка). Мера сыпкіх рэчываў . „Озимого высеваетъ 2 1/2 бочки, въ бочкѣ 8-мъ осминъ, въ осминѣ 20-ть гарцы, пшеницы 2 осмины, ячменя 3, овса 3 бочки..." Груздоўскае народнае вучылішча Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 378, л. 5).
„Картофеля собирается бочекъ 10". Лукаўская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 362, л. 15, 1873 г.). „Бочка — восемъ осьминъ". Дубатоўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 444, л. 1б). „Бочка имѣетъ 2 четверти". Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 14).

брага (брага). Брага. „... рогатый скотъ кормится брагой (бардой)". Касарыцкае вобчаства Ласковіцкай вол. Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 180, л. 8б).

брадзяня (броденя). Брод, невялікі брод. „Съ Колка (вёска) до Храпуня (вёска) сорок бродовъ і броденя" (прыказка аб былой наяўнасці там, паміж гэтымі вёскамі, вялікай колькасці брадоў). Танежская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 238, л. 1, 1873 г.).

браднік (бродникъ). Браднік. Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 8б); Высакадворская вол. Трокскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 469, л. 8б). Аляксандраўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 440, л. 3).

бразгун (бразгунъ). Назва чалавека (чаму?) Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 6).

бродзень (бродень). Брэдзень, браднік. Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л. 7); Мікалаеўская вол. Полацкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 578, л. 4).

бруква (бруква). Бручка. „Сѣется: бобъ, капуста, морковъ, бруква, бураки, рѣпа, макъ, канопли и отчасти картофель". Богінская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 394, л. 5б); Станькаўская вол. Мінскага пав. і губ. (ф. 34, с. 221, л. 7б); Самахвалавіцкая вол. Мінскай губ. (ф. 34, с. 219, л. 4б); Глыбокская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 398, л. 7); Пакроўская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 432, л. 8).

бруссе (брусья). Сорт сплаўнога апрацаванага лесу. Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б). Лясны груз, які сплаўлялі на Прыпяці ў Кіеў, Адэсу. Міхаськаўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 232, л. 3). „Брусья аглицкіе (англійскіе): копа на Волынскую мѣру, содержащая 360 саженей, отъ 300 до 400 руб., смотря по качеству и размѣру длины брусьевъ". Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (1872) (ф. 34, с. 226, л. 7б).

брыка (брика). Брычка. с. Масар Бельскай вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 4).

брындза (бриндза). „Сыръ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

брэдзень (брѣдень). Браднік. „Брѣдень, кош и нерет". Красна-Будская вол. Гомельскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 315, л. 6). „Бредзень (ловить рыбу) около береговъ". Гарадзенская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 6).
„Ловятъ рыбу большею частію удками, сѣтью, бредникомъ, неретомъ и остями въ начное время". Абчугская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 597, л. 10б).
Бредень. Ганчарская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 426, л. 1).

бульба (бульба). 1. „Картофель брюква". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў). 2. Бульба „картофель"). Буйніцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 7, 1872 г.).

бурнос (бурносъ). Бурнос. „У дѣвицъ появляются драповые бурносы и шолковые большіе платки, налагаемые поверхъ кофты". Вяжыщскі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, л. 2б); Бахмацкая вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 160, л. 2б).

бурнус (бурнусъ). Бурнос. „Бурнусы отъ 12 до 15 рублей". Лужская вол. Дзісненскага пав. Вілейскай губ. (ф. 34, с. 407, л. 1, 1872 г.).

буська або **бусел** (бусько или буселъ). „Аист (общее слово боцянъ происходитъ отъ les bottes сапоги, потому что аистъ имѣетъ ноги красныя". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

бутля (бутля). „Большая бутылка или штофъ” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16 — В. Сакалоў).

бицян (висіан). Бусел. „Буцяны прылетаюць у марце” Антанаполле Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 197а, л. 3б, 1851 г.).

буч (бучъ). Рыбалоўная снасць. „Орудія ловли: неводы, бучи”. Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 413, л. 3б); Высакадворская вол. Трокскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 469, л. 8б); Вішнеўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 389, л. 8).

буякі (буяки). „Ягоды, похожіе на чернику” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

бы́длейко (бы́длейко). Жывёлкі. „А это мы (посрѣди сеней устроенъ котелъ) грѣемъ воду и ею парымъ для быдлейка (скотинки) сѣчку и часомъ мякину, ляпѣй (лучше) бы́длейко ѣсць и ницъ ни змарнуетца”. Беняконская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 424, л. 4, 1873 г.).

быць (быть). Быць. „А хто не быувъ за Дунаемъ, то й горе не знаѣ” (з песні). Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 7б).

бязлесіца (безлѣсица). Бязлесіца. „Въ окрестностяхъ м. Чашникъ, верстъ на 15-ть находится совершенная безлѣсица, за исключеніемъ весьма немногихъ болотистыхъ мѣстъ, покрытыхъ мелкими лозовыми кустарниками, пригодными болѣе для изгородей, чѣм для топлива”. Чашнікі Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 551, л. 2б).

бярковец (берковецъ). Мера вагі. „Берковецъ мѣстный вѣситъ льна 12 пуд. 20 ф.” Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 16б).

бярозка (березка). Лясная трава, якая дае зялёны колер пры фарбаванні суконных нітак. Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 6).

В

ва́да (ва́да). „Недостатокъ, человѣкъ съ ва́дою (съ недостаткомъ)”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вазярцо (вазерцо). Азярцо. „А в поли в поли Вишенька стоить На той вишеньци Свѣточка гарицъ. Искарка впала, Вазерцо стала; а въ томъ вазерцѣ самъ богъ купався Съ Исусомъ Христомъ. Зъ святымъ Рождествомъ. Добрый вечеръ!” Старыя Юркавічы Гомельскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 313, л. 3б).

валатоўка (волотовка). Насыпны курган, у якім пахаваны воіны. Паводле падання „яны астались ат вайны” (1320 г., 1654 г.). Мікулінская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ., в. Чурылава (ф. 34, с. 340 а, л. 5б).

валенка (валенка). Шапка, якая звалена з воўны. „Костюм жителей самый простой, домашнего приготовления: шуба, свита, валенка на голове и лапти". Царкоўна-Асавецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 293, л. 5).

валачыты (волочиты). Баранавацъ. Жабчыцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 255, л. 6б).

валовишча (воловище). Утаптанае месца ад былой некалі бойкі (звяроў або людзей). Мікулінская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 340 а, л. 5).

валовая саха (воловая соха). Від сахі. Воловая соха... съ плахою деревянною полулежачею въ два нарога — аднаконная съ упражкою... въ ярмо к дышлу". Грабенская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 7б).

валовы млын (воловая мельница). Млын, які прыводзіцца ў рух валамі. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (1872) (ф. 34, с. 226, л. 7).

валокі (волоки). „Тяги на пристяжную лошадь. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

валочка (волочка). Сетка, волак. Беласарока Дзярновіцкай вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 256, л. 4).

валюм (валюмъ). „Сукновальня". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

ванчос (ванчесъ, ванчосъ, ванчасъ). Сорт лесаматэрыялу. «[Из одного дуба] выходит 3–4 ванчеса или 1 копа клепки... [за 1 рубль серебромъ]». „Ванчосъ и клепка по Припети и Днѣпру транспортируются в Херсон и Пруссію, а частью в Паричи на Березину и в Кіевъ и дальше". Дзеражыцкая і Яльчанская воласць Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 257, л. 3). [На р. Ясельда:] „брусья, клепки, ванчасы". Хатыніцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 242, л. 2б).

вара (вара). Боршч з квашаных буракоў. ¡ Свёкла же „бураки" идётъ для приготовленія кислыхъ щей „потравы или вары"». Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

варта (варта). „Стоимостъ, а также стража". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

варыва (вариво). „Огородные всѣ овощи" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў). Капуста, буракі, бульба і інш. Нарыцкая вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 497, л. 1).

варыўня (варивня). 1. Варыўня (хата для захоўвання рознай гародніны ў зімовы час). Друйская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34,

с. 408, л. 3, 1873). Будынак для захоўвання харчовых припасаў зімой. Дзявенішкі Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 373, л. 12б). Халодная прыбудова, дзе стаяць бачуркі з агуркамі, з капустаю, буракамі і інш. Тураў, Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 240, л. 5). Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 3). 2. Памяшканне для складвання падручных прадметаў. в. Мосар Букскага сельскага общаства Луцкай вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 410, л. 3б). Нарыцкая вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 497, л. 1).

варэнне (варенье). Варэнне. „Для своего употребления только помѣщики из брусники приготовляютъ, так называемое варенье". Сёмкава-Гарадоцкая вол. Мінскай губ. і пав. (ф. 34, с. 220, л. 5б).

вашэць (вашець). Вы, Ваша літасць (пры ветлівым звароце). Пяршайская вол. Мінскай губ. і пав. (ф. 34, с. 215, л. 2, 1872 г.).

века (вѣко). „Крышка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

венцер (венцеръ). Венцер. „...венцера погружаетъ" Ганчарская вол. Лідскага пав. Виленскай губ., Хаценчыцкая вол. Вілейскага пав. Виленскай губ.(ф. 34, с. 484, л. 7б); Капаткевіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 228, л. 4б); Беласарока Дзярновіцкай вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 256, л. 4, 1872 г.).

вепар (вепаръ). Вепр. „Пута́ецца дзики вепаръ Маладого стрелца". Колкаўскае вучылішча Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 263, л. 18).

веразуб (вѣрезубъ). Рыба вырезубъ (Leuciscus Frisii). Ловяць у Дняпры „окуней, щукъ, уклѣекъ, плоть, судакъ, вѣрезубъ, осетръ, сомъ, лѣщь, язь, мирона, ершъ, чешка и падуста..." Навабыхаўская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 292, л.8б).

верша (верша). Верша. „Зимой ловятъ рыбу большимъ нѣводомъ, весною и лѣтомъ сѣтью и вершами". Краснагорская вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 166, л. 3). „Въ Нарвѣ ловили рыбу... вершами, жаками". Крыпнянская вол. Беластоцки пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 17, л. 4б).

весялец (веселецъ). „Журавль". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

віціна (витина). Рачное судно на р. Нйман. Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 3, 1872 г.).

віш, вішар (вишъ, -аръ, -ей). „Позноскошенное сѣно, употребляемое на подстилку" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

воз (возъ). 1. Воз поўны, з грузам." ...соломы 50-тъ возовъ, льну 5-ть пудовъ, сѣна 25 возовъ" Груздаўскае народнае вучылішча Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 378, л. 5). „Соломы собираетъ на своей

землѢ до 25 возовъ. Возъ держитъ въ себѢ 17 пудовъ." Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 16б, 1873 г.). 2. Воз для важэння хлеба, сена, які мае на баках драбіны, прымацаваныя да ручак, не акаваны. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

вол (волъ). Вол. „Волами большею частію пашутъ, а лошадьми боронятъ" Сймкава-Гарадоцкая вол. Мінскай губ. и пав. (ф. 34, с. 220, л. 7б).

во́лак (во́локъ). „Венцеръ — малая сѢть". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў); Капаткевіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 228, л. 4б); Лемяшоўская вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 245, л. 5).

ворак (ворокъ). Палатняны мяшок. „Изъ льна изготовляется простой, грубый холстъ для сшивки мѢховъ ¡ворковъ», сумокъ «торбъ»..." Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

восці (ости). Восці. „Орудия ловли: неводъ нерет, сѢть (в озере), ости". Забялышынская вол. Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 327, л. 6).

вояцелія (воятелія). „Евангелія". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вутка (вутка). „Утка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вусатая світа (усатая свита). Світа з пaскамі ў швах і звісаючымі шнуркамі. Бя-гомельскі пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 3б).

выбачаць (Дараваць). „Выбачайте". Рудзянец Гомельскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 312, л. 1б).

выскадзь (выскадь). „Яма подъ вывернутымъ деревомъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

выстарчыць (выстарчиць). „Доставить" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вытнуць (вытнуть). Выцяць, ударыць. „А ты, Василь, возми довбню Вытни бабу полбу". Колкаўскае вучылішча Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 263, л. 10б).

выцерабіць (выцеребиць). „Очистить кустарникъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вычвараць (вычварать). „Проказничать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

выюліць (выюлить). „Уничтожиться?" „А штобъ ваша кодло выюлило, т. е. разлюхилось или уничтожилось" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вяз (вязъ). Вяз. „Породы лѣса: ...ель и береза... (по степени преобладанія) сосна, осина, ольха, липа, дубъ, кленъ ясенъ, ива, вязъ, ильмъ". Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 5б).

вязаць. Вязаць. „Сѣтки вязаць" Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 7б).

вялікадне (великодне). „Воскресеніе Христово". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вярцень (верцень). Пук. „Привозятся лыка, верценей или веселъ (связка) 200, считая по 30 лыкъ въ одной связкѣ". Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 1б).

вярэня (вереня). „Изъ берести ящикъ съ покрывкой" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

вясло (весло). Вясло, пук (лык). Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 1б).

Г

гаварыць: гаварыць па про́стаму (говорить по про́стому). Гаварыць па-беларуску. Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 382, л. 1б, 1872 г.).

галавень (головень). Галавень. „Сорты рыбы: ...лещи, щуки, окуни, лини, плотки, ерши, головни и уклея". Ушацкая вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 557, л. 4б).

галашчок (галащекъ). „Лйдъ безъ снѣга". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 16б — В. Сакалоў).

галоўка (головка). Галоўка, качан. „Отъ 10 до 15 копъ головокъ капусты". Хмялёў і Дземанічы Турнянскай вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 18, л. 2).

галубе (голубѣ). Назва жыхароў у Мікалаеўскім і суседнім (Ч...) сельскім вобчаствах, дзе гавораць па-беларуску. „Въ остальной части Ч... и всѣмъ Николаевскомъ Обществѣ называемыхъ поднѣмунцами и голубѣ, нарѣчіе бѣлорусское, по исповеданію они православные". Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

ганак (гонакъ). Бывалы плытагон, які добра вывучыў цячэнне ракі. Дзеражыцкая і Яльчанская воласці Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 257, л. 3).

ганок (гонокъ). Ганок (невялікі плыт). „За горами, за долами ВсѢ уллянскіе крестьяне, ДѢти — молодешь, Дома не найдёшь, Въ зимнію пору кой-где бродятъ, На весну они въ расходъ, Который — куда, Въ разны города: Кто на гонокъ, кто на барку А кто тянеть, молча, лямку" (и проч.) (мясцовая песня). Ульская вол. Лепельскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 15).

ганчарня (ганчарня). Будынак для саматужнага вырабу глінянай пасуды. Ціхініцкая вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 369, л. 6).

гаплік (гапликъ). „Крючокъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гарбарня (гарбарня). Гарбарня. „Есть гарбарни для кожевенного дѢла". Частка Антопальскай вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 38, л. 6б).

гарлач (горлач). Збан. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

гарнец (гарнецъ). Гарнец (мера вадкіх рэчываў). „Гарнецъ равняется 1/4 ведра, принятого въ МосквѢ для жидкостей". Жодзіна Мінскай губ. (ф. 34, с. 197, л. 9, 1873 г.).

гебель (гебель). Гэбель. Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 15); Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. ф. 34, с. 188, л. 6б).

ге́йка, геюхна (ге́йко, геюхно). „Подруга, подружка (эти слова выражают въ разговорѢ ласковость, любезность" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гець (гець). „Прочь иди". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

глузд (глуздъ). „Мозгъ или составъ головы (адбиувъ мнѢ глузды, значить голову)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

глуміцца (глумитца). „ПодсмѢиваться надъ кѢмъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гляк (глякъ). „Сосудъ глиняный въ родѢ бутылки". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

годзі (годзи). „Довольно". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гольц (гольцъ). Уюн. [Сорты рыбъ:] „щука, окунь, линъ, лещъ, карась, сомъ, вьюнъ (гольцъ) в большом количествѢ, язь, плотва и пр.". Марачанская вол. Мінскага пав. и губ. (ф. 34, с. 247, л. 5, 1873 г.).

горы (горы) Вялікая узгоркавая пясчаная прастора. (Яна ж і ўроч.). Носкаўская вол. Пружанскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 63, л. 1).

граб (грабъ). Граб. „Господствующіе породы лѣса: сосна, берёза, ольха, осина, дубъ, ясень, липа, кленъ и грабъ, но и преимущественно предъ другими породами лѣса, преобладает сосна". Азарыцкая вол. Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 182, л. 4). „Господствующіе породы лѣса слѣдующія: сосна, дубъ, берёза, ольха, грабъ, кленъ; первые четыре породы преобладають надъ послѣдними тремя". Жыцінская вол. Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 184, л. 3б).

грабельнік (грабельникъ). Грабельнік, грабец. Гудзевіцкая вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 78, л. 1б).

грабіна (грабина). Граб. „Лѣса по большей части сосновые, есть в оных дуб, ель, осина, берёза и грабина; но въ чрезвычайно малом количествѣ". Чарно-Царкоўнае Бельскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 2, л. 4б. 1873 г.).

грацкоўе (грецковье). Грачаная салома. „Лошадей кормятъ осенью грецковьемъ до морозовъ". Гарадоцкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л.4).

грачанка (гречанка). Грэцкая мякіна. Кузькавічы, Царкоўна-Асавецкай вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 291, л. 4).

грубка (грубка). „Печька" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

грэцкі (грецкий). Грачаны. „Свиньи кормятся зимою мякиной грецкою". Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 4).

грэч (гречь). Грэчка. „Гречь косятъ". Ново-Яльнянская вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 304, л. 2).

грэчка (гречка). Грэчка. Буйнавіцкая вол. Мазырскава пав. Мінскай губ., (ф. 34, с. 226, л. 6).

гужва (гужва). „Верёвка изъ лыкъ прицѣплённая къ ярму воловъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гук (гукъ). „Знакъ отъ удара" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гукаць (гукать). Гаварыць. Бя-лыніцкая вол. Магілёўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 328, л. 2).

гулявы: гулявое поле (гулевое поле). Папар. Лосвідская вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 616, л. 1б).

гунуць (гунуть). „Ударить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

гумно (гумно). Гумно. „Крытые подъ щетку амбаръ для зернового хлѣба, пуня для сѣна, гумно для сушки хлѣба". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 5б). Гумно. (хлебны хлеў). Пяскоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 90, л. 8б).

гэнам (гэнамъ). „Тамъ. Это — гэта — гэтамъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

Д

да (да). Ды. „Да штобъ пчолки садились и всё доброе родилось и водилось" (пажаданне на ўваходзінах). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 51 — В. Сакалоў).

дабро (дабро). Карысць, выгода. „Нашы бацьки и дзеды, а можець быць и прадзеды гэтымъ дзеломъ занималися; добра хоць на соль чаловѣкъ заробить и то дабро..." Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

даёнка (доёнка). „Сосудъ — куда доятъ молоко изъ коровъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў); Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

дальбог (дальбогъ). „Ей-богу". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

даль-бо-шчо (даль-бо-що). „Это божба". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дамавіна (домовина). „Гробъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

дарма (дарма). „Ничего, нипочемъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дах (дахъ). „Крыша". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

даць; даць драла (дать драла). „Уйти, ускользнуть". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзежка (дзежка). „Дежа хлебная". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзенежка (денежка). Усякі грашовы знак. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 9).

дзень: добры дзень (добрый дзень). Добры дзень. „Добрый дзень тому, хто у семъ дому", произноситъ каждый изъ гостей, выпивая чарку водки" (тост на ўлазінах). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 51 — В. Сакалоў).

дзераза (дзереза). „Обыкновенно говорять на плачущихъ (ой, каже, гэта дзереза на ви́къ пла́чу)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзеркач (деркачъ). „Истертый вѣникъ". „Птица изъ породы болотныхъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзесятуха (десятуха). Гандлёвы дзень на дзесятым тыдні пасля вялікадня. Вілейская вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 506, л. 1).

дзёк (дзёкъ). Удод. Антанаполле Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 197 а, л. 3б, 1851 г.).

дзюба (дзюба). „Клювъ птицы". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

дзядзька (дядька). Пажылы сумленны мужчына. Доньск Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 241, л. 1б, 1874 г.).

дзяды (дѣды). Дзень, у які памінаюць нябожчыкаў. „У крестьянъ существуютъ такъ называемые дѣды, они бываютъ 4 раза в годъ, на фоминой недѣлѣ во вторникъ — радоница, въ субботу передъ Духовымъ днёмъ, передъ праздникомъ Покрова Пресвятыя Богородицы и в субботу послѣднюю перед 26 октября". Бельская вол. с. Мосарь Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 5).

дзяк (дзякъ). „Дзячекъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзякаваць (дзяковаць). „Благодарить" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзянна (дзянна). „Жена дяди". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дзяруга (дзяруга). „Одзеяло, покрывало". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

дзятлавіна (дятловина). Канюшына (?) „Сѣются травы — дятловина, горошекъ, пырей и тимофеевка вмѣстѣ". Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 4).

дол (долъ). Даліна, лагчына. „За горами, за долами Всѣ уллянскіе крестьяне" (з мясцовай песні). Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 15).

дор (дор). Драніца. „Клѣть покрыта доромъ въ лотаки". Старынкаўская вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 306, л. 9).

доўги (доувгій). Доўгі. „Надѣли, боже, добромъ, здоровьемъ и вѣкомъ доувгимъ господора и господыню и съ дѣтками и съ добрыми пріятелями" (тост на ўлазінах). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 51 — В. Сакалоў).

драбіна (драбина), 1. „Лѣсница". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с.233, л. 17б — В. Сакалоў). 2.

Воз для важэння збожжа, сена, які мае на баках драбіны, прымацаваныя да ручак, не акаваны, Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, 381, л. 3).

драгва (дрягва). „Трасина — болото". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дранкулька (дранкулька). „Малая пуля". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

драсва (дресва). Драсва. „Ганчары,... глину, сперва квасятъ въ корытахъ, потомъ мѣшаютъ съ дресвой и лепять на деревянномъ кругѣ". Дубатоўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 444, л. 5).

драць: драць бяросту (драть берёсту). Здымаць са ствалоў бяроз бяросту. Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 7б).

дронкі (дронки). Дзіцячая гульня, калі драўляныя шарыкі кідаюць у ямачкі. Нячотны лік шарыкаў у ямачцы лічыцца выйгрышам. Гэта гульня забараняецца паліцыяй. Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 7б).

дручки (дручки). Сплаўны (відаць, дробны) неапрацаваны лес. „Лѣсъ круглый, необдѣланный, какъ напримѣръ: дручки и кряжики..." Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б). Лясни груз, які сплаўлялі па Прыпяці ў Кіеў, Адэсу. Міхаськаўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 232, л. 3).

дрэва (древо). Дрэва. „Древо тое распилили". Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 8). Беларучская вол. Мінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 212, л. 4).

дубец (дубецъ). „Гибкая палка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

дубіца (дубица). Сець, якую закідваюць седзячы на тоўстым яловым ці асінавым абрубку на возеры. Гільцяеўская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 570, л. 3б).

дубовік (дубовикъ). Лоцман, вопытны плытагон. Дзеражыцкая і Яльчанская воласці Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 257, л. 3).

дупло (дупло). „Дырка въ деревѣ. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17 — В. Сакалоў).

Е, Ё

егліца (еглица). Птушка.„ Прилѣтели еглицы сѣли въ ряд на полицѣ" (з песни). Мсцібаўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 87, л. 5б).

е́лапень (е́лопень). „Дуракъ или олухъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б) — В. Сакалоў).

еліна́ (елина́). „Шестъ на баркахъ, которымъ попираютъ судно". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

ёсцічка (ёсьтичка). Ёсць. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1).

ёўня (ёвня). Ёўня. Клічаўскі прыход Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 206, л. 3).

Ж

жак (жакъ). Жак. „ [орудия ловли рыбы:] сѣть, нѣводъ, жакъ, бредень, ости и удки". Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 289, л. 5). "...въ оттепель ловятъ жакомъ" Тураўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 239, л. 3).

жарабятнік (жеребятникъ). Будынак для жарабят. „Заботливо ухаживаемые... овчарники, телятники, конюшни, жеребятники..." Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 2).

жаўна (жовна). „Дятелъ птица". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жахацца (жахаться). „Пугаться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жаці (жэты). Жаць. Жабчыцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 255, л. 6б).

жбурляць (жбурляць). „Бросать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жвавый (жвавый). „Проворный". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жвір (жвиръ). Жвір. „Почвы суглинистыя, известковыя, супесчаныя съ примѣсью жвира и песчаныя" Лідскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 418, л. 1б).

жлукта (жлукто). „Бочка, без крышки, въ которой моютъ белье". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жменя (жменя). „Горсть". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жорны (жорны). „Ручная мельница". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жупан (жупанъ). 1. „Верхняя панская одежа". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў). 2. Сярмяга. Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 5).

журавіны (журавины). Журавіны. „Ягоды журавины иногда продаютъ гарнецъ по 10 коп. сер.” Частка Доўгскай вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 201, л. 3).

журба (журба). „Тяжба”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

журбаваць (журбоваць). „Беспокоиться, быть озабочену”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жывот (животь). „Желудок”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

жычка (жичка). „Тесма шерстяная, красного цвѣта”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

З

забабоны (забабоны). „Различныя суеверія”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

завалока (завалока). Жгут, вяровачка з конскага воласу, ільну, або лыка. Яроміцкая вол. Навагрудскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 240, л. 5).

загадываць (загадываць). „Заказывать, приказывать”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

загвоздка (загвоздка). „Деревянный у повозки гвоздикъ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

загон (загонъ). Загон. „Картофель выразительно у насъ сѣютъ то есть; бросаютъ рядомъ загонами подъ борозду и наворачиваютъ сохою”. Дружылавічы Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 45, л. 10б, 1873 г.).

загуменье (загуменье). Загуменне. Вулька Высока-Літоўскай вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 34, л. 5).

заднік (задникъ). Плытнік які стаіць на задняй частцы плыта. Вязынская вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 505, л. 1).

займаць (займаць). „Трогать”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

закладзіна (закладина). Латока або закрыліна на круках знізу ўздоўж схілаў страхі, на якую ўпіраюцца пры крыцці яе ніжнія канцы дошак і драніц. „...Въ верхніе вѣнцы врубаются крюки изъ сосновыхъ вѣтвей, на которыхъ утверждается закладина въ родѣ жолоба” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34. с. 233, л. 47 — В. Сакалоў).

закоты (закоты). Прылада, прыстасаванне для лоўлі рыбы. „Орудія: неводъ, сѣть, жакъ, закоты и проч." Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 4б).

закраса (закраса). Тлустыя рэчывы, якія дадаюцца да ежы. Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 4б).

заляцацца (залѣцаться). „Свататься, дѣлать предложеніе, влюбляться. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

заляцаць (залѣцать). Завѣщать, приказывать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

замчышча (замчище). Месца, дзе быў замак. Зашт. горад Радашковічы Мінскай губ. (ф. 34, с. 218, л. 1).

запраторыць (запраторить). „Забросить, спрятать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў)

зараз (заразъ). „Сейчас". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

засек (засѣкъ). Засек. Асінгарадок Луцкай вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 406, л. 2б).

заслóн (заслонъ). „Длинная скамейка предъ столомъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

застаронак (засторонокъ). „Отдѣлъ въ гумнѣ для сноповъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

заушніцы (заушницы). „Серьги". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

зацірач (затирачъ). Прылада для бандарнай справы. Навапольская вол. Сакольскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 76, л. 7б).

зацірка (зацирка). „Кушанье изъ муки" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

збанок (збанокъ). „Кувшинъ изъ глины" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

зборнік (сборникъ). Базар у надзелю перад калядамі. Мадзельская вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 496, л. 3).

згрэбы (згреби). Сярэдні сорт палатна (пасля кужалю); зрэб'е. Пенюхоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 94, л. 3б).

здрада (здрада) „Обманъ, надувательство". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

здрадзіць (здрадить). „Надуть, не здержать слова". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

знахар (знахаръ). „Волшебникъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

знянацка (зненацка). „Нечаянно (зненацка пихнувъ)" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

зязюла (зезюла). Зязюля. Кралянецкае абшчэсцвеннае вучылішча Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 82, л. 6б).

зяўзюля. (зевзюля). „Кукушка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 17б — В. Сакалоў).

зярно (зерно). Мера? „Средній урожай въ 5-ть зеренъ". Чашнікі Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 551, л. 1б). „Средній урожай у помѣщиковъ 6 зеренъ". Белая Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 374, л. 2). „Въ 1872 году рожь уродила 3 1/4 зерна, яровые посѣвы въ 4 1/ 4 зерна. Въ имѣніи Камень рожь в 3 1/2 яровые посѣвы въ 4 зерна. У крестьянъ м. Зембинъ рожь до 2 1/2 зеренъ, яровые посѣвы до 3 зеренъ". Зембінская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 196, л. 8б).

I

ізба (изба). ? „Другая хата без избы". Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 18).

ізбор (изборъ). Кірмаш (да 10 тыс. людзей) у першую нядзелю вялікага паста. Глыбоцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф, 34, с. 399, л. 1б).

ільма (ильма). Ильма. Ленінская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 230, л. 9.)

імасць (имость). Имасць. Пяршайская вол. Мінскай губ. і пав. (ф. 34, с. 215, л. 2, 1872 г.).

імпэт (импетъ). „Запахъ (импетъ отдае) и стремленіе (съ импету побѣгъ)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

ісподкі (исподки). Рукавіцы, Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 23, 1872–73 гг.).

іспол (исполъ). Нізіннае месца. Далыская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 569, л. 3).

істопка (истопка). Будынак с печчу, дзе знаходзяцца харчовыя прыпасы. Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 2). Будынак, дзе захоўваюцца прадукты. Свянцянскі пав. Виленскай губ.

(ф. 34, с. 465, л. 7). Будынак для захавання харчовых прыпасаў. «Варивня по-мѣстному нарѣчію называется „истопка"» Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 15).

К

кабаніна (кабанина). Сала з кабанов. „Кабановъ на сало не откармливаютъ, и заблаговременно закалываютъ". Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 172, л. 23, 1872–73 гг.).

кабат (кабатъ). Кабат, безрукавка. „Изъ собственного матеріала крестьяне приготавляютъ холстъ на рубашки, сукно и свиты и кабаты и андараки, т. е. шерстяные юбки" Касарыцкае вобчаства Ласковіцкай вол. Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 180, л. 3). „Кабат изъ лавочной материи". Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 5б).

каберац (каберацъ). Вянчальны кілім над нагамі. „Я яго не бачила ни на торгахъ таргуючи, Ни на кермашахъ (ярмаркахъ) кермашуючи, сегодня ўбачила на каберцу пастаяла, Злотный персцень памѣняла" (з вясельнай песні). Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

кавалак (кавалокъ). „Кусокъ чего-либо". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў)

каваль (коваль). „Кузнецъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

кавеня (кавеня). „Кочерга". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

кадушка (кадушка). Кадушка. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

кадзь (кадзь). Вялікая кадушка. „У нас же такъ и бываиць: наши кадзи не зробивъ, той падатковъ не отдавъ." Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

кажух (кожухъ). Кажух. „Кожухъ, т. е. родъ полушубка изъ домашнихъ овчинъ, выдубленныхъ небѣло" Брашавіцкая вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 39, л. 2). Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 22).

кажэўня (кожевня). Будынак для саматужнага вырабу скур. „Ручныя производства... слѣдующія: одна кожевня, 4 сапожника, 2 слесаря, 4 кузницы, 5 бондарей, одна ганчарня". Ціхініцкая вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 369, л. 6).

каза (каза). „Дошечка под лучникомъ. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

казан (казанъ). „Чугунный горшокъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

казанье (казанье). „Проповѣдь". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

казачок (козачекъ). Танец казачок. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 56б — В. Сакалоў).

казка (казка). „Казка, басня" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

казлёнак і **казёнак**. Казляня. „2-вѣ козы, 4-о казлятъ... бываетъ приносятъ 8–10 ягнятъ, 3–4 козятъ... двое козятъ за 1 р. сер." Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 26).

казуба (козуба). „Кочерга" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

кайстра (кайстра). „Холщевый мешочекъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

каламашка (каламашка). „Повозка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў). Невялікі вазок, які абшыты ў сярэдзіне з усіх бакоў дранкай або лубком, па краях звязаны жалезам, на акаваных колах. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3). „3 сохи, 4 бороны, 1 коломашка или телега, 2 брики, 3 косы и 2 топора". Бельская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 4).

калапні (колопни). Пянька. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (1872) (ф. 34, с. 226, л. 6).

калатуша (колотуша). „Кушанье изъ мукі" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

калеснік (колесникъ). Калеснік. „Колесникъ съ 2–3 станами колесъ (на базаре)". Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 1б).

калёсы (колесы). Калёсы. „ ...каваные колесы (телеги), сани и прочіе орудія сіи приготовляются у себя дома". Янавіцкая вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 614, л. 7б).

калі (кали). Калі. „И отъ бога грѣхъ и отъ людей смѣхъ, кали б другая не одѣлась хорошо" [ад продажу грыбоў, ягад і арэхаў]. Нісімкавічы Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 364, л. 13).

Каліськ Калісьці. „Когда (колись то было)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

каліб (калибъ). „Когда бы, чтобы". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

калода (колода). 1. Бервяно без кары для пілавання на дошкі. Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 8). 2. Даўбаны

вулей. „Въ районѣ Городецкой волости насчитывается до 1500 колодъ пчелъ; Колода даётъ меду до 25 фунтовъ". Гарадзецкая вол. Быхадскага пав. Мафілёвскай губ. (ф. 34, с. 289, л. 5б).

калыска (калыска). „Калыбель". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

камаедзіца (камоѣдица). Свята 24 сакавіка (па ст. ст.) у знак уставання мядзведзя ад зімовай спячкі. У гэты дзень вараць гарохавыя камы. Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 12б, л. 13).

камазын (камазынъ). „Магазинъ (хлебный, ссыпной)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

камень (камень). Камень. „Если первый раз загремитъ громъ и услышишь, то нужно схватиться за камень, то будешь такой здоровъ какъ камень" (паданне). Крамянецкае абшчэственнае вучылішча Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 82, л. 6б).

камора (камора). Камора. „Жилая изба безъ пола, печь безъ трубы, три окна, одно вышиною в 3/4 аршина шириною в 10 вершковъ и два малыхъ-слуховыхъ. Сѣни съ каморою. Къ сѣнямъ придѣланъ небольшой хлѣвъ". Шчучынская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 435, л. 11б).

каморачка (коморочка). „Чуланчикъ или вторая комната". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

камэшка (комэшка). Парчовае белае адзенне, якое ксяндзы выкарыстоўвалі пры наведванні хворых (стыхіра). Пяскоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 90, л. 14б).

каназіцца (канозиться). „Нежничать, привиредничать" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

каназубка (конозубка). „Коробка изъ бересты для соли, ягодъ, табаку". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

канючына (конючына). Канюшына. Мёрская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 4б).

канюшына (конюшына). Канюшына. „ ...для корма преимущественно лошадей сѣется конюшина, но это только у помѣщиковъ" Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 8б). Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 172, лл. 1, 1б).

капа (копа). Мера ў 60 штук. „Копа яицъ имѣется 60 штукъ. Яицъ копа 50 к. " Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 3б, 1873 г.). „Цѣна на лѣсъ на мѣстѣ: за копу еловаго лѣса отъ 10

до 30 руб." Дубатоўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 444, л. 2б). „Капусты [собирается] отъ 2–3 копъ коловыхъ" Богінская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 394, л. 5б). „Копа грибовъ боровиковъ отъ 15 до 25 коп." Кейдан Ковенскай губ. (ф. 34, с. 104, л. 12).

капілюш (капилюшь). Капялюш (летняя шапка, сплеценая з саломы). Ратайчацкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 32, л. 10б).

каптур (каптуръ). „Головной убор женщинъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

капыл (капыл). Шавецкая калодка. Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 15).

каравай (каравай). Каравай. „Каравай (Пшеничный фунтовъ въ 10 хлѣбъ, украшенный по верху разными изъ тѣста изображеніями въ видѣ крестовъ, шариковъ, кружковъ, птицъ и животныхъ, на себя не похожыхъ т. п. своеобразныхъ арабесковъ)". Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 29, 1873 г.).

карабкацца (карабкатца). „Влезать, взбираться. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

каравый (каравый). „Грязный, запачканный" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

карак (каракъ). „Шея съ зади, не происходитъ ли это отъ слова карать, такъ какъ въ прежнее время за наказаніе рубили головы. Напримеръ брань: кали бъ цябе катъ шію зрубалъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

караўка (каравка). Сорт неапрацаванага сплаўнога лесу. „Лѣсъ... въ видѣ необдѣланномъ — каравками съ Березины по Днѣпру на Кременчугскій портъ". Грэбенская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 9б). „Платятъ за штуку корявки по 25 коп." Касінскае вучылішча Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 189, л. 3, 1873 г.).

карафашка (карафашка). Невялікі вазок, які абшыты ў сярэдзіне з усіх бакоў дранкай або лубком, па краяхъ звязаны жалезам, на акаваных колах. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

карбованец (карбованецъ). „Рубль" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

карбунок (корбунок). Мясцовая хвароба на рагатую жывёлу. Яна здараецца ад моцнай спёкі і ад перагону жывёлы. Для лячэння яе „бросаютъ кровь и затягиваютъ заволоки, пропитанные дегтем из березовой коры". Яроміцкая вол. Навагрудскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 240 в, л. 5б, 1873).

карта (карта). „Письмо, конвертъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў). Параўн. „Ні карці'ны ні ныпісаў аттўліцька" (Слаўгарадскі р-н, Магілёўскай вобл. в. Шаламы́).

картоплі (картопли). „Картофель". „Напарила каже, казановъ пять картопель для свиней" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

карэц (карецъ). „Крушка, которую пьютъ воду" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

касяк (косякъ). Франтон. „...пустота подъ крышею закрываетъ съ лицевой стороны косякомъ..." Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 47б — В. Сакалоў).

каток (катокъ). Каток (сельскагаспадарчая прылада). „Бороны у крестьянъ деревянные, у помѣщиковъ есть и железныя — гвоздеобразныя и лапчастыя; въ сухое лѣто употребляется и катокъ". Грабенская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 7б).

катух (катухъ). „Кучка (загародка для курэй, качак — І. Я.) куръ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

каўне́р (кавне́ръ). „Воротникъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

качалкі (кочалки). Лясны груз, які сплаўлялі па Прыпяці ў Кіеў, Адэсу. Міхаськаўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 232, л. 3).

качар (качеръ). „Самец утки" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

качка (качка). „Утка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

кашара (кошара). 1. Хутар (у лесе). „По причине болотистости местности вынуждены были устраивать по лѣсу хуторы (по мѣстному кошары)..." Адрыжынская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 53, л. 1). 2. „Загонъ для (надписано карандашом — овецъ) скота въ лѣсу". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў). 3. „Снарядъ для ловли вьюновъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

кашэль (кашель). „Плетеная изъ лыкъ коробка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў)

кварта (кварта). Мера вадкіх рэчываў, кварта. „Кварта сладкого молока въ зимнее время 5–7 коп., кислое 2–3; весной сладкое по 3 коп., кислое по

1 1/2 коп." Мірская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 5).

кватырка (кватырка). „Фортка въ окнѣ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

кватэрка (кватерка). „Мѣра для вина". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

ке (ке). „Союзъ соединительный (ке Иванъ ке Ничипаръ)". Петрыкаўска--Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў). „Роман ке Василь", „Обмый стул ке лаву" Падляссе. Чыжоўскі і Нова-Бя-розаўскі прыход Пружанскага пав. Гродзенскай губ. (цяпер Чыжоўшчына Варнянскага сельсавета Астравецкага райна Гродзенскай вобласці). (Всеволод Крестовицкий. Беловежская пуща. Русский вестник, издаваемый М. Котковым, том сто двадцать пятый, 1876 г., ноябрь, Н° 9–10, стр. 552). Не злучн. і, ды. „Пеця ке Оля былі выдатнікамі". Альшаны Столінскага раёна (Дыялектны слоўнік Брэстчыны, Мінск, 1989, С. 94). „Ке, кі, кіў, кеў злучн. І, ды, ці. Іван ке Рыгор пошлі. Тураў. Я бацька ке маці кажуць, так я і зроблю Альгьмель Столінскага р-на (Тураўскі слоўнік, т. 2, Мінск 1982, с. 189).

келе (келе). „Возлѣ (келе церквы — келе канцеляріи)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

ке́леве (ке́леве). „Откуда". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

кермашавацъ (кермашуючи). Гандляваць (купляць, прадаваць). „Я яго не бачыла ни на торгахъ таргуючи, Ни на кермашахъ (ярмаркахъ) кермашуючи,"... (з вясельнай песні). Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

керма́ш (кермашъ). Кірмаш, ярмалка. „Хотя по іспоседанію римско католики говорятъ по бѣлорусски не безъ того, чтобы иногда въ фестъ на керма́шѣ, т. е. в праздникъ на ярмаркѣ сойдясь съ сосѣдомъ или родственникомъ, не поговорить по-польски". Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 4б).

кіслае (кислое). Страва (з квашаных буракоў ці кіслай капусты). Пустынская вол. Сенненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 4б, 1873 г.).

кірмаш (кирмаш). Рынак. Бя-лыніцкая вол. Магілёўскага пав. и губ. (ф. 34, с. 328, л. 2).

кішэня (кишеня). „Карманъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

клетка (клетка). Клець. Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 3).

клеў (клѣвъ). Хлеў. Алексіна Бельскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 1, л. 4).

клець (клѣць). Клець. Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 18, 1872–73 гг.).

клёпка (клепка). Лясны груз, які сплаўлялі на Прыпяці ў Кіеў, Адэсу. Міхаськаўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 232, л. 3).

кломель (кломель). Кломля. „Здѣсь ловятся слѣдующіе сорты рыбы: щука, плоть, караси, окуни, лины и раки... ловять лѣтомъ неводами, кломлею и остями" Клешчаль Бельскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 6, л. 6, 1873 г.). „Орудія для ловли рыбы: кломель, бредень и кош". Камянец-Жыравіцкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 24, л. 7б).

клямка (клямка). 1. Клямка. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 18) 2. „Задвижка у дверей" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

клуня (клуня). „Гумно — токъ, гдѣ молотятъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

клявец (клевецъ). „Молотокъ съ острыми концами для острения косъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў). Малаток кляпаць касу. Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 1б).

кляцца (клятца). „Божиться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

кодла (кодло). „Племя". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

козлы (козлы). Козлы для пілавання бярвенняў. Чарнаруцкая вол. Магілёўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 330, л. 1).

колас: крыць пад колас (крыть подъ колосъ). Крыць кулямі страху каласамі ўніз. „Крытые подъ колосъ хлѣвъ для свиней, теплый хлѣвъ для овецъ и телятъ, хлѣвъ для коровъ и лошадей". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 5 б).

копка (копка). „Уголъ въ печкѣ, куда загребаютъ жаръ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

коржушка (коржушка). „Щука". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

коўш (коўш). „Большая столовая ложка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

кош (кошъ). 1. Карзина. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў). Рыбалоўная снасць.

Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8б). Рыбалоўная снасць з пруткоў. Беласарока Дзярновіцкай вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 256, л. 4). Лемяшоўская вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 245, л. 5, 1872 г.).

кошык (кошикъ). Кошык (рыбалоўная снасць для лоўлі ўюноў). „Кромѣ вьюновъ, другой рыбы нѣтъ, ихъ ловятъ слѣдующимъ образомъ, дѣлаютъ во льду дыру и ставятъ туда кошикъ, куда они и налазятъ, за тѣмъ нанизываютъ на палочки, сушатъ и продаютъ, каждую палочку по 3 и 4 копѣйки". Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 10).

кравец (кравецъ). „Портной". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў). Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

край (край). Каля. „Моя хата край мора, край воды". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 56 б — В. Сакалоў).

кражыкі (кряжики). Сплаўны неапрацаваны (відаць, тоўсты, камлісты) лес. Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б).

крам (крамъ). „Красный товаръ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

крама (крама). „Лавка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

крамар (крамаръ). „Лавочникъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

крамы (крамы). Крамныя тавары. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 4б).

краснік (красникъ). Кірмаш (10 тыс. людзей) у апошнюю нядзелю перад калядамі. Глыбоцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 399, л. 1б).

краснакрыль (краснокрыль). Рыба? Мікулінская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 340 а, л. 18).

красъ (красъ). Карась. „Сорты рыбы вылавливаются слѣдующіе: краси, судаки, щуки, окуни, плотва, ерши и проч." „Цѣна 1 ф. красей среднимъ числомъ отъ 6 до 7 коп. " Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 8, л. 8б).

краша (або **кулага**), (**краша** или кулага). „Кушанье изъ ржаной муки и воды скисшей съ примѣсью меда". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў)

кроквы (кроквы). Сорт сплаўнога апрацаванага лесу. Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б).

кроквы і латы (кроквы и латы). Дробны лес на лесасплаве. Чыгірынка Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 286, л. 4).

круг (кругь). Набор чатырох колаў на воз. „Кругъ колесъ (4 шт.) стоитъ 1 р. 50 к. — 2 р." Креўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

кругі (круги). Лясныя сенажаці. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8).

круглы (круглый). Круглы (пра сорт сплаўнога неапрацаванага лесу). Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б).

Крук (крюкъ). Крук (скідваць гной з воза). „Плугъ и отдѣльно отъ плуга рѣзакъ на одну лошадь, желѣзную борону, простые сохи, бороны, вилки и крюки для навоза". м. Ветрына Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 558, л. 3б).

круціць бабку (крутить бабку). Спосаб лоўлі рыбы пад лёдам пры дапамозе бочкі на санях , на якую накручваюць вяроўку і выцягваюць невад. Рышманская вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 171, л. 3б).

крываўка (крывавка). Хвароба рагатай жывёлы. „Крывавка появляется отъ травы, произрастающая на нѣкоторыхъ пастбищахъ... Способъ леченія отъ крывавки... собираютъ траву подъ названіемъ крывавникъ, таковую варятъ и даютъ больному скоту..." Чарэская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 395, л. 5, 1873 г.).

крываўнік (крывавникъ). Лекавая трава. Чарэская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 395, л. 5, 1873 г.).

крыга (крига). Рыбалоўная снасць, якая зроблена з выгнутых палак і пакрыта вязаннем з нітак. Лукаўская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 362, л. 10, 1873 г.). Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л. 7). Рыбалоўная снасць крыга. Капаткевіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 228, л. 4б). Беласарока Дзярновіцкай вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 256, л. 4).

криніца (крыница). Крыніца. „Всѣ они (ручейки) образуются изъ крыницъ, которыхъ въ этой мѣстности огромное количество". Абчугская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф.34, с. 597, л. 2). „Крыница в каплицѣ". Баевская вол. Горецкого пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 317, л. 2б).

крыўда (кривда). „Обида". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

крыўдзіць (кривдзиць). „Обижать" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

крыўдна (кривдна). „Обидно". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

крэкацень (крекатень). „Чернорабочій неотесанный бѣднякъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (Ф. 34, с. 233, Л. 15 — В. Сакалоў).

ксенгос (ксенгосъ). Хвароба рагатай жывёлы і коней, калі пухліна пад жыватом і каля задніх лапатак, часам апухае горла. Пухліну вырэзваюць або апальваюць жалезам, гарэлкай. Еўская вол. Трокскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 467, л. 7).

кубанка (кубанка). Сорт азімай пшаніцы. Дарагічынская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 44, л. 1б).

кубел (кубелъ). Кубел з накрыўкай, які замыкаецца вісячым замком (раней быў распаўсюджаны і замяняў скрыню, куфар). Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3). Кубел (для адзення). в. Мосар Луцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 410, л. 3б).

кубло (кубло). „Мѣсто птичье". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў). Параўн.: На Слаўгарадчыне Магілёўскай вобласці — „Ку́ріца ў пу́ні гняздо́ не́сца здзе́лыла, а купа́йіцца ў кобле́, ў пяску́ і ны ячме́ні, ідзе пасе́йіныта пыдра́лі, адны́ ку́лы́ падз'елылі тва́е ку́ры".

кудзелія (кудзелія). „Небольшой клочекъ волны или льна". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

кужаль (кужель). Кужаль (лепшы сорт палатна). Пенюхоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 94, л. 3б).

кукаўка (кукаўка, кикаика). Зазюля. Антанаполле Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 197 а, л. 3б, 1851 г.).

кулага. „Кушанье изъ ржаной муки и воды скисшей съ примѣсью меда". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

кулеш (кулешъ). „Кушанье из проса". „Ма! а ма наливай кулешъ, да будомъ вечерець" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

куль (куль). Рыбалоўная снасць з лазы. „Рыбу (ловятъ) сѣтками, кулями изъ лозы и черпаками". Люгашовцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 7б). Рыбалоўная снасць. [Орудія ловли:] „Волокъ, куль, вентеръ, крига, по́лъ-крижекъ" Капаткевіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 228, л. 4б).

кульбака (кульбака). 1. „Верхняя часть у ярма воловаго". „О! нямо́жно кульбаки на вола недѣть такъ шіјa замулилась". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў). 2. „Сѣдло на лошадь" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

куля (куля). „Пуля” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

куранка (куронка). Хата без коміна. Юр’евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 7б).

курэнь (курень). „Станъ шалашъ въ лѣсу”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

курэц (курецъ). 1. Маленькі бохан, які спечаны напярэдадні свята Міколы і ахвяруецца ў царкву на Міколу (9 мая на ст. ст.). Вялікі ж бохан свенцяць там і з ім перад заходам сонца кругом абходзяць жытнія палеткі. Саляне тут жа на сваёй папярэчцы жытняга палетка закопваюць велікодныя косці са стала. На лужку п’юць, гуляюць позна і абавязкова заканчваюць бойкай. Так у кожнай вёсцы. „На канунъ Николиного дня, всѣ домохозяева сапасаются хлѣбом маленького размѣра, называемого в простонародьи курцами, съ которымъ прибываютъ на Николин день 9 мая в церковь и складываютъ на столъ... для приношенія...” Ігуменаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 401, лл. 20–21). 2. Курэц. «...Какъ выражаются крестьяне, и „курцами” табакъ высевается въ маломъ количествѣ”». Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 6).

кутнік (кутникъ). Селянін, які не мае гаспадаркі. „Мѣстные лѣса не изобилуютъ производствомъ грибовъ, ягодъ, орѣховъ, а потому собираніемъ ихъ занимаются только кутники... не имѣющіе хозяйства” Празарокская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34) „Кутники обходятся хворостом”, Мёрская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 3б). Батрак, беззямельны селянін, які не меў сваёй хаты. „Нѣкоторые кутники... продаютъ сушеные грибы...” Чыцянская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 109, л. 18б).

куток (кутокъ). „Уголь” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

куфа (куфа). „Куфа”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 239, л. 18 — В. Сакалоў).

кучары (кучеры). „Кудрявые волоса”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў)

куючы (куючы). Куючы (спяваючы). „Кто услышить куючы (поючи) зезюлю (кукушку), то повиненъ (долженъ) имѣть несколько копѣекъ при себѣ, то будетъ имѣть цѣлый годъ, а если не имѣетъ, то не будетъ имѣть” (паданне). Крамянецкае абшчесцвеннае вучылішча Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 82, л. 6б).

Л

лабазня (лабазня). „Комната ветхая опущенная от жилья”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лаборства (лоборство). Лаборства (збіранне міласціны жыхарамі ад 14 да 70-гадовага ўзросту мястэчка Іванава па ўсёй Расійскай імперыі). Іванаўская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 50, л. 9).

лава (лава). „Доска до стены вмѣсто стульевъ". „Насѣли на лаву богато, ажъ лава гне́тця" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лазбень (лазбень). „Коробка, въ которую собираютъ медъ изъ ульевъ, вѣроятно отъ слова лазить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лазня (лазня). Лазня. Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7). с. Мосар. Бельскай вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 5б). «„Лазня" въ рѣдкіхъ деревняхъ"». Жэйменская вол. Ковенскага пав. і губ. (ф. 34, с. 107, л. 2).

ланцуг (ланцугъ). „Цѣпь". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

лапата: крыць пад лапату (крыть под лопату). Крыць страху кулямі, падбіваючы (раўняючы) радкі стрыхалкаю. „Строенія покрыты соломою подъ лопату". Глыбоцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 399, л. 2б).

лапатаць (лапатаць). „Болтать". „Лопоче як богато". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лапатка (лопатка). Кумпяк. Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 18б, 1872–1873 гг.).

лапсардак (лапсардакъ). „Изорванная длинная еврейская одежда". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лапці (лапти). Лапці. „Участвуютъ в производствѣ промысла дѣти 13 лѣтъ въ слѣдующемъ: изготавляютъ деревянную посуду, плетутъ корзины, лапти, бываютъ постухами; въ годъ зарабатываютъ 5 и болѣе руб. сер." Грыбоцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 398, л. 5б).

ласось (лосось). Ласось. „Были лососи, осе́тры, но прусаки протянули поперекъ Нѣмана проволочную сѣть... прекратились двѣ послѣдніе породы". Скірстымонъ Расіянскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 123, л. 7).

латун (латунъ). Світа. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 3б).

латы (латы). Сорт сплаўнога апрацаванага лесу. „Лѣсъ, который сбывается въ низовъя губерніи бываетъ... и обдѣланный: брусья, доски, клепка, спицы, кроквы, латы". Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б).

лахання (лаханя). „Миска, ваза". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

леіць (леить). Ліць. „Трейци стаиць у порозя Да слёзачки лея" (з песні). Колкаўскае вучылишча Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 263, л. 11).

лейцы (лейцы). „Возжи". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лепшы (лепшій). „Лучшій". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лепяха (лепеха). „Болотная трава аеръ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лёк (лёк). Вада ад селядцоў. Кузькавічы Царкоўна-Асавецкай вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 291, л. 7).

лісцвенніца (лиственница). Лістоўніца. „Порода лѣсовъ господствуетъ хвойная, преимущественно ель; лиственницы самая малость". Багданаўская воласць Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 195, л. 2б).

ліхі (лихий). „Злой, сердитый". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

ліхтар (лихтаръ). „Подсвечникъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лубка (лубка). Лубянка. Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 4).

лугавыя сенакосы (луговые (посопные) сенокосы). ? Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8).

луста (луста). „Ломоць" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лутвё (лутвё). „Лыко на лапти". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лучнік (лучникъ). „Въ потолкѣ труба изъ тростинъ, обмазанная глиною для освещенія" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лучына (лучина). Дробныя і тонкія кавалкі (не болей 1 1/2 аршына даўжыні) смалістага ляжачага дрэва або смалістых пнёў для выганкі смалы. Лельчыцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 237, л. 11).

лушпайка (лушпайка). „Скорлупа". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

люлька (люлька). „Трубка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

люлька-файка (люлька-файка). Піпка, трубка. Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 6).

люцыпар (люцыпаръ). „Дьяволъ, антихристъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

люшня (люшня). „Неряха, неопрятный". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лявоніха (лявониха). Танец лявоніха. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 56б — В. Сакалоў).

ляда (лядо). Ляда, высека. „Ляды разрубаются только крестьянами по недостатку у нихъ пахотной земли". Далыская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 569, л. 5). Круглянская вол. Магілёўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 331, л. 3б). Палужская вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 305, л. 1, 1873 г.).

лякацца (ляка́цься). „Пугаться. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

ляпешнік (ляпешник). Дробны хмызняк, які складаецца з алешніку і бярэзніку. Мікулінская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 340 а, л. 5).

лятарня (летарня). „Фонаръ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

лятоха (лятоха). Дробны хмызняк, які складаецца з алешніку і бярэзніку. Мікулінская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 340 а, л. 5).

ляха (леха). Ляха (невялікая градка). „На огородѣ сѣютъ... свеклы двѣ лехи и капусты двѣ лехи" м. Ветрына Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 558, л. 7).

М

мабуць (мабуць). „Быть можетъ такъ (кали звоняць, то мабуць свято)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

магерка (магерка). „Шабка (так у аўтора) безъ козырка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

мазгаўня (мазгавня). „Голова". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

мазуры (мазури). „Мѣщане и дворяне называемая шляхта". Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 5).

майдан (майданъ). Спецыяльна прыстасаваная яма, у якую складваюцца смалістыя пні для вырабу на дзёгацъ. Палеская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 365, л. 9).

мак (макъ). Мак. „Макъ, подсолнечникъ и горчица употребляются здѣсь для украшенія огородовъ и для домашнего употребленія". Імянінская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 49, л. 5)

макотра (макотра). „Большой глиняный сосудъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

маладзец (маладзецъ). „Ловкій молодой парень". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

малако (молоко). Малако з маку для заправы посных страў. Зарэчна-Талачынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 604, л. 6).

малацільнік (молотильникъ). Малацьбіт. Гудзевіцкая вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 78, л. 1б).

малодзіва (молодзиво). „Первое молоко когда родится теленокъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

маложа (моложа). Малады зараснік. Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 3б).

малявацъ (малевацъ). „Рисовать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

маргéлка (маргéлка). Шапка, якая зроблена з авечай воўны. Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёвскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 5).

маршал (маршал). Распарадчык на вяселлі. Доньск Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 241, л. 1б, 1874 г.).

мары (мары). Насілкі насіць нябожчыкаў. „Дзикага вепра на саняхъ выазуць, Маладога стральца на марахъ нясуць" (з песні). Колкаўскае вучылішча Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 263, л. 18б).

маскаль (москаль). Раскольнік. Вяжышчскі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, l. 5b).

матузок (мотузокъ). „Шнурокъ въ узелкѣ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

матыка (матыка). Железная загнутая лапатка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

матылі (мотылі). Хвароба лёгкіх і печані ў авечак. Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 13).

махорка (махорка). Курава з самасада-табакі. Граўжыская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 8).

мацярдушка (мацердушка). Мацярдушка Origanum Vulgare L. „Для окраски андараковъ (юбокъ) собираются въ лѣсу травы мацердушка (дающая

красный цвѣт). щеточка (синій) и берёзка (зелёный)". Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 6).

мачанка (мачанка). Гліняная печ пры саматужным вырабу дзёгцю. Палеская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 365, л. 9)

мерка (мѣрка). 1. Плата мельніку за помол одной чвэрці збожжа чатырох гарцаў зерна. Славенск Виленскага пав. и губ. (ф. 34, с. 386, л. 3б, 1873 г.). 2. Мера. На „неводъ употребляется 10 человекъ постоянныхъ и 4 лошади.. ещй тридцать человекъ помощниковъ, которые получаютъ вознагражденіе по меркѣ рыбы отъ ловли". Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 413, л. 3б).

мень (мень). Мень. Рыба: „щука, окунь, плотва, мень или налимъ (по-мѣстному — угорь), раки..." Ратайчыцкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 32, л. 9).

мемельская клёпка (мемельская клепка). Лесаматэрыял. „Мемельская клепка: копа т. е. 60 штукъ отъ 7 до 10-ти руб." (ад назвы Мемельскій портъ у Аўстрыі). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 7б, 1872 г.).

мерковаць (мерковаць). „Раздумывать, соображать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

міжток (межтокъ). Невялікі праліў паміж азёрамі. Далыская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (. 34, с. 569, л. 3б).

мілушка (милушка). Птушка. „Осенью травили птицъ подъ названіемъ милушекъ" (1866 г.). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка паміж л. б. р. Прыпяці і р. Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 9б).

мінога (минога). Мінога. Малдачанская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 114, л. 7б).

мірон (мирон). Мірон, вусач. Нава-Быхаўская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 292, л. 8б). Шклоўская вол. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 335, л. 16б).

млён (младнъ). Млён (палка ў жорнах). Дружылавічы Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 45, л. 8б, 1873).

магілкі (могилки). Магілкі. «Встречаются большіе стоящіе камни, называемые крестьянами „татарскими могилками"»...«Находятся небольшіе возвышенія съ лѣжащими камнями, называемыми „шведскими могилками"». Палавецкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 29, л. 1).

можджер (можджеръ). „Железная ступка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

морг (моргъ). Морг (мера зямлі). „Полтора морга составляетъ десыатину". Жодзіна Мінскай губ. (ф. 34, с. 197, л. 9, 1873 г.).

мульма (мульма). Бульба. «Наш мужичок и руки опуститъ кали мульма (картофель) неуродзиць"». Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 3).

муціць (муцить). „Врать, обманывать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

мучыца: саліць мучыцай (солить мучицей). Крыху пасыпаць мукой свіную мешань. Нісімкавічы Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 364, л. 9б).

мысліві (мысливый). „Охотникъ ружейный" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

мыт (мытъ). Мыт. „Болѣзнь лошади мытъ отъ простуды". Біржанская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 108/1. л. 11).

мышка (мышка). Хвароба рагатай жывёлы. „Мышка появляется отъ неизвѣстной причины... Способ леченія отъ мышки пробиваютъ животному на крестцѣ дыру гвоздомъ и зажигаютъ на крестцѣ вылитую крѣпкую водку". Чарэская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 395, л. 5б, 1873 г.).

мякіннік (мякинникъ). Бедны чалавек, які есць мякіну, «„Могилёвские мякинники"... болѣе всего свойственно Чаусскому уѣзду». Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 8).

мяла (мяло). „Толстое обдѣланное полено, которымъ трутъ макъ, коноплю". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў). Удакладняе змест прымаўкі „Ні ў кола ні ў мяла". У 'Тлумач. слоўніку бел. мовы": мя́ла 1. Драўляны таўкач, якім таўкуць бульбу, труць мак і г. д. 2. Аб напаваротным, ныаспрытным, чалавеку (т. 3, стар. 192).

мянёк (менёкъ). Мянтуз. «[Сорты рыбы в р. Припять:] щука, язь, карась, судакъ, линъ, разносортная плотка, бѣлуга, менёкъ, сомъ, осетёръ и стерлядь, хоть послѣдняя очень маленьки». Тураў Мазырскага пав. Мінскай губ, (ф. 34, с. 240, л. 3). Шклоўская вол. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 335, л. 16б).

мянташка (менташка). „Деревянная дощечка, которую острятъ косу". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

мянтуз (ментузъ). Мянтуз. „Налимъ (по мѣстному названію ментузъ)". Дарагічынская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 44, л. 5). Малдачанская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 115/1, л. 7б, 1873 г.).

мярэжа (мережа). Мярожа. «Ловля рыбы: „неводами, вентерями и жаками или мережами, а раки так называемыми кломлями"». Ратайчацкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 32, л. 9). Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л. 7). „В летнее время

ловятъ (рыбу) сѣтями и мерёжами". Царковішчанская вол. Вяліжскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 605, л. 5).

мятла : пад мятлу (подъ мѣтлу). Спосаб сяўбы (?) „Расчистка удобныхъ кустарниковъ для хлѣбопашенства производится и потомъ эти кустарники выжигаются, а послѣ засѣваются рожью или ячменемъ подъ мѣтлу, за симъ рожью подъ соху и борону". Старынская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с.545, л. 1).

мяхи (мѣхи). Зрэб'е (сами нижейшы сорт палатна). Панюхоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 94, л. 3б).

Н

набедрыкі (набедрики). „Шлея". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

набручаць (набручаты). „Настучала, набручала ще горешь погана" (з песні). Мяднянская вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 31, л 7б).

навет (наветъ). Нават. „Не мѣли страты (потери) наветъ (даже) самомалѣйшей". Асаўляны Пяскоўскай вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 90, л. 14б).

нагавацы (наговацы). „Магкая обувь на ноги" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

наглы (наглый). „Придирчивый (які наглый смолою лезѣ у вочи)" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

нагуморы браць (нагумори браць). „Умничать (бачъ винъ бере якъ нагумори знаць граматны)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

надыбаць (надыбаць). „Нагнать, найти" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

намет (наметъ). 1. Палатняная хустка або павязка. „На головѣ холстыаной плотокъ или повязка, называемая наметомъ. Это кусокъ домашнего холста въ аршанъ три и болѣе..." Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 4). 2. Сетка. Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 8б).

наметка (наметка). „4-хъ арш.: узкий холстъ, для головного убора женщинъ (бачъ молодица, кали у наметцѣ)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

напляпаць (напляпаць). „Обросить гразнымъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

напо́лак (наполокъ). Частка сахі. „...за лемеши и наполок къ сохѣ 1 руб.” Царковішчанская вол. Вяліжскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 605, л. 6б).

нарад калёсны (нарадъ колесной). Адзін камплект колаў для воза. „Только всякій почти крестьянинъ сдѣлаетъ для себя соху, борону, нарадъ колесной” Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 11).

нарог (нарогъ). Нарог (частка сахі), лямех. В. Мосар Луцкай вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 410, л. 4). Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7).

нарот (наротъ). Нерат. Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 8б).

нарытнікі (наритники). „Войлокъ въ хомутѣ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б В. Сакалоў).

насоў (насовъ). Род паліто з палатна. Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 172, л. 22, 1872–1873 гг.). Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 3б). Верхняя летняя вопратка без падкладкі з дамашняга палатна. Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7). „Рубахи, юпки, носовы́ (верхняя лѣтняя одежа) холщевые, армяки, сермяги, суконки и проч.”. Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 3).

настольнік (настольникъ). Абрус, настольнік. Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

насыр (насыръ). Рыба. „Вылавливаются сорты рыбы слѣдующія: щука, плоть, лещъ, язь, окунь, судакъ, линъ, карась, сомъ, мень, вьюнъ, уклейка, печкуръ, насыръ и ракъ...” Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 4б).

наўмысне (наумысьне). „Нарочно” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

нахаба (нахаба). „Напраслина (отъкуль нанесло на меня гету нахабу)”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

невад (нѣводъ). Невад. „Большой неводъ съ крылами 120 м длины”. Пінькавіцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 249, л. 4). Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л. 7).

неваднічы (неводничій). Старшы ў групе для рыбнай лоўлі. Краснагорская вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 166, л. 3).

невадок (невадокъ). Рыбалоўная снасць, якая падобна нерату, толькі большага памеру; сажняў у 25. Лунаўская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 362, л. 10, 1873 г.). „Иногда ловятъ крестьяне волокомъ, сѣткою и неводкомъ: щуку, окуня и плотку, а болѣе никакихъ

рыбъ". Брадзецкая вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 207, л. 4, 1872 г.). Невялікі невад. Хаценчыцкая вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 484, л. 7б).

негаяцца (негаяцься). „Не зѣвать." Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18б — В. Сакалоў).

непанараві (непонырави). Не па густу, не па нораву. „Яны намъ непонырави". Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 4).

непераліўкі (неперелівки). „Опасное положеніе (кали непереливки, то давай богъ ноги)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

непрычынны (непричинны). „Неприкосновенный" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

нерат (неротъ). Нерат. «Орудія рыбной ловли: „кошы, нероты, ости"». Жыцінская вол. Бабруйскі пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 183, л. 1, 3б, 1873 г.). „Сѣть, неводъ, неретъ". Чорнаруцкая вол. Магілёўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 330, л. 7). Рыбалоўная снасць, якая зроблена з абручоў і пакрыта вязаннем з нітак. Лукаўская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 362, л. 10, 1873 г.).

нізбі́на (низбина). Нізіна. Руднянская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 347, л. 1).

німашацька (нимашацька). Няма. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1).

ніць (нить). Рыбалоўная снасць. [Орудія ловли на Припети:] „Нити, сѣтки, вентеры, криги, волочки и коши". Беласарока Дзярновіцкай вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 256, л. 4).

нішкам (нишкомъ). „Тайкомъ (каже нишкомъ, нишкомъ, да хапъ за чуприну)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19б — В. Сакалоў).

норат (нo̊ротъ). Нерат. „Ловятъ рыбу въ зимнее время большими неводами, а въ летнѣе подволоками, оборами и норотами". Уладзімірская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 546, л. 5). Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 473, л. 7); Мікалаеўская вол. Полацкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 576, л. 4). „...въ зимнее (время рыбу ловят) неводами и норотами". Царковішчанская вол. Вяліжскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 605, л. 5).

няхай (нехай). „Пускай себѣ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

няшчымна (нещимно). „Без всякой заправы кушанье" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

О

обоў (обовь). Абутак. „Денегъ употребляетъ въ годъ на одежду 25 руб., такъ какъ тулупы для зимы дѣлаетъ изъ кожи своихъ овецъ, а носовы и сермяги покупаетъ, не исключая платковъ, обови и сарафановъ изъ бумажной матеріи". Вымнянская вол. Віцебскага пав.і губ. (ф. 34, с. 620, л. 16).

огер (огеръ). „Жеребецъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

окань (окoнь). Вокунь. „Рыбы въ рѣках вылавливаются слѣдующихъ сортовъ: щука, окони, ерши, плотки, головни, вьюны и др." Абчугская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 597, л. 10б).

осці (ости). „Орудіе желѣзное въ родѣ вилокъ для убиванія рыбъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

П

павець (павець). „Сарай о трёхъ стенахъ, для склада дровъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

паганскі: паганскі час (поганский часъ). Дахрысціянскі (час). Будслаўская вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 482, л. 16).

паганы (поганы). „Нехорошій, дурной" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пагноі (погнои). Поле, якое ўгноена гноем (100 вазоў гною на дзесяціну). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 5).

паграбіца (погребица). Ход да адтуліны пад печчу ў смалакурні. „Пѣчь для выгонки смолы устраивается в лѣсу..., а въ самомъ днѣ оставлыаютъ небольшое отверстіе; с наружи устраиваютъ къ тому отверстію ходъ, называемая погребица, гдѣ поставлено корыто, для стечи смолы..." Сіманічы Лельчыцкай вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 237, л. 11).

падвалока (подволока). Падвалока. „Ловля... производится неводомъ, подволокою и другими малыми сѣтями". Чарэйская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 595, л. 9, 1873 г.). Орудія ловли: сѣть, бродникъ, подволока и нѣводъ". Друя і Чарэская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 395, л. 5б, 1873 г.). Тапорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л.7). Уладзімірская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 546, л. 5).

падвалочак (подволочекъ). Рыбалоўная снасць. „Орудія при ловлѣ рыбы: неводъ, подволочекъ, бродникъ, тригубица". Мірская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 6).

падвалочка (подволочка). Падвалока (невялікі невад). Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 8б). Ханценчыцкая вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 484, л. 7б).

падглядываць пчо́лы (подглядывать пчелы). Збірать мёд. „Съ наступленіемъ осени крестьяне ходятъ отъ улья къ улью подглядвать пчелы, какъ они выражаются, т. е. собирать медъ". Ленінская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 230, л. 15).

падлога (подлога). Падлога. „...столь и подлога" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 47б).

паднемунцы (поднѣмунцы). Назва жыхароў у Мікалаеўскім і суседнім сельскім вобчаствах, дзе гавораць па-беларуску. Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

падоска (подъоска). Падосак. Дзеражычская і Яльчанская воласці Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 257, л. 3б).

падпасыч (падпасычъ). Малапрацуючы падлетак. Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7).

падсвінак (подсвинокъ). Падсвінак. „1нъ двухлетній кабанъ и 6-ро подсвинковъ" Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 26). Бельская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 4).

падуст (падустъ). Падуст. Нова-Быхаўская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 292, л. 8б).

падцёлак (подтелокъ). Падцёлак. „...есть дойныя коровы, 1-нъ подтелокъ". Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 26). Ивянецка-Старынская вол. Мінскай губ. (ф. 34, с.213, л. 6, 1872г.).

пакінуць (пакинуць). „Бросить, оставить" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пакутаваць (покутоваць). „Страдать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

паланкі (паланки). Адыходы пры паланні круп. "печенымъ хлѣбомъ съ паланками и отрубями". Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 4б).

па́ліца (па́лица). Замацаваны лямеш. Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7).

паловы хлеб (паловый хлѣбъ). Хлеб з мякінай. „Хлѣбъ, такъ называемый паловый — къ чистому зерну примѣшивается мякины". Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 16).

палоссе (полосье). „Лыки на лапци съ молодой липы". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

палушурок (полушурок). Укладка смольных кавалкаў не больш 1 1/2 аршына даўжыні ў печы для выганкі смалы. „возить к устроенной для выгонки смолы пѣчи, кладеть ей в полушурки величины въ 2 аршина и 2 вершка въ кубѣ". Сіманічы Лельчыцкай вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 237, л. 11, 1873 г.).

паляшук (полѣшукъ). Паляшук. Жыцінская вол. Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 184, л. 1б).

памост (памостъ). „Полъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

памошнік (памошникъ). Памочнік, хто дапамагае ў працы. Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 413, л. 5).

панарад (панарадъ). 1. Воз. Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7). 2. Воз для важэння дроў, гною, без драбін, не акаваны. Крэўская вол. Ашмянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3). 3. Колы. Кохановіцкая вол. Дрысенскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 539, л. 4б).

пансак (пансакъ). „Крупа изъ толченого ячменя". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

папар (попаръ). Папар. „Третье поле составляетъ попаръ и отдыхаетъ годъ". Зарэчна-Талачынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 604, л. 1б). Лосвідская вол. Віцебскага пав. и губ. (ф. 34, с. 616, л. 1б).

паплавы (поплавы). Мурожныя сенажаці (іх мала, больш за ўсё балотныя). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8).

папруга (попруга). „Ремень вмѣсто кушака". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пара (пара). Пара (дзве адзінкі). „Кожевникъ выдѣлываетъ овечихъ кожъ въ годъ до 1000, портной сшиваетъ платья разного до 100 паръ, шапокъ до 300, сапоговъ до 100 паръ, горшковъ до 20 возовъ выдѣлывается и баранковъ печетъ на 30 руб." Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л.л. 10, 10б, 1873 г.).

парабак (паробокъ). Дарослы рабочы на сельскай гаспадарцы, які наймаўся да гаспадароў. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 224, л. 5б, 1873 г.).

параванскі: параванскае масла (параванское масло). Праванскі (алей). „Въ м. Вѣтринѣ находится одна домашняя лавочка, содѣржимая въ собственномъ домѣ евреемъ Копкою, въ которой находится сахаръ, чай, конфекты, сахарные стрики, сортовая водка, стеариновыя и полустеариновыя свѣчи, курительный табакъ 12-ти коп., (иногда впрочемъ бываетъ табакъ титови въ 20 коп.)., паролванское масло, пшеничная мука, соль и другія малости". м. Ветрына Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 558, л. 2).

параіць (параиць). „ПосовЂтовать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

парань (парень). Папар. „Поле, на которомъ былъ засЂянъ яровой хлЂбъ уже пустуетъ и называется паранью". Вымнянская вол. Віцебскага пав. и губ. (ф. 34, с. 620, л. 1б).

парцéя (порцéя). „Рюмка (якъ выпивъ порцію горелкі, водки, ашъ мнЂ глузды завЂрнуло)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пасталы (постолы). „Лапти" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 3б).

пастарнак (пастарнакъ). Пастарнак. „РЂпа, брюква, морковь и пастарнакъ являются въ пищЂ — какъ праздничное блюдо конечно съ „закрасой" жирной, а морковь и пастарнакъ съ молокомъ. Пастарнакъ очень рЂдко встрЂчается и притомъ, какъ лакомство". Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 4б). Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 7б).

пасцілька (пастилка). Посцілка, простыня. Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

патрава (потрава). Боршч квашаных буракоў. «Свёкла же „бураки" идётъ для приготовленія кислыхъ щей „потравы или вари"». Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

патыліца (патылица). „Затылокъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

паўзлотка (павзлотка). Сем з паловай капеек. «Фунтъ грибовъ „за павзлотку (7 1/2 коп.)", а гарнецъ ягодъ — вмЂсто 60 коп. „за золотовку" (15 коп.)». Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 4).

паўзуха (ползуха). Від сахі. „Сохи-ползухи съ плахою деревянною полулежачею въ два нарога однаконныя съ упражкою въ оглобли и дугу". Грабенская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 7).

паўкрыжак (полъкрижекъ). Рыбалоўная снасць. Капаткевіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 228, л. 4б).

паўроз (поврозъ). Вяроўка. Поразаўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 88, л. 5).

пахт (пахтъ). Летняе арандаванне дойнай каровы. „...въ болЂе крупныхъ имЂніяхъ коровы отдаютсы въ пахтъ — от 10–13 руб. каждая корова". Салечнікская вол. Виленскай губ. (ф. 34, с. 512, л. 7б).

пахта (пахта). Летняе арандаванне дойнай каровы. „А въ нЂкоторыхъ помЂщиковъ въ хозяйствахъ своихъ устраиваютъ пахты... СодЂржатель пахты въ періодъ времени съ 1-го мая по 10 ноября (по ст. ст.) одного года, обязуется за всякую корову платить 8–9–10 рублей, соображаясь

съ темъ, какъ много можетъ ежедневно давать молока". Мірская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 5).

пацвелівань (пацвеливать). „Насмѣхаться, трунить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пелі (пели). Прабітыя ў ільдзе ямкі. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка паміж л. б. р. Прыпяць і р. Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 37б).

перапечы (пирапечи). Пірагі. „А на печи пирапечи (пироги), На прыпячку каша". Колкаўскае вучылішча Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 263, л. 14б).

персцень (персцень). „Кольцо" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

печ (печь). Печ. „Свои домашніе печи хозяева из глины и камня сбивают сами; трубы же къ печамъ не продѣ лываются". Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 172, л. 13, 1872–1873 гг.).

печ: белая печ (бѣлая печь). Печ у хаце, якая мае комін. Стараруднянская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 366, л. 6, 1873 г.). „Чистая изба имѣетъ бѣлую печь и деревянный полъ, — черная — курную печь и земляной полъ". Дубатоўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 444, л. 6б).

печ: курная печ (курная печь). Печ у хаце, якая не мае коміна. „Печи бѣлыя і курныхъ нѣтъ по всей волости (Старо-руднянской)". Стараруднянская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 366, л. 6, 1873 г.). „Въ нѣкоторыхъ варивняхъ устраиваются глиняныя курныя печи, въ цѣли предохраненія въ зимнее врѣмя отъ замерзанія припасовъ". Асінгарадок Луцкай воласці Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 406, л. 2, 1872 г.).

пешня (пѣшня). „Инструментъ для выдѣлки ульевъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пік (пик). Бітум. „въ м. Пропойскъ пиковаренный заводъ". Старынкаўская вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 306, л. 1б).

піліпон (пилипонъ). „Русскій торговецъ-коробочникъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

піць (пить). Піць. „Пій на здоровье". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 51 — В. Сакалоў).

плейтух (плейтух). Яўрэй. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 9).

плесці. Плесці. „Ситы и рѣшаты плясци". Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 7б).

плець (плеть). Пчалярская вяроўка для падняцца вулея і сябе на дрэва. „4 плетей для пчелъ". Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 367, л. 7).

плечы (плечи). Плечы. „бывало за бацьковыми плячима и вся хата спокойная..." Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

пляц. Ніва за агародам, дзе пераважна сеюцца каноплі, лён, ячмень, пшаніца і бульба. Старыя Юркавічы Гомельскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 313, л. 2б).

подкур (подкуръ). Прыстасаванне каля вулеяў на дрэвах для абароны ад нападу мядзведзяў. Якшыцкая вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 203, л. 8).

пойла (пойло). Цёплая вада з мёдам, якую даюць живёле калі аблазіць жывёлы язык. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8б).

полаг (пологъ). Палаткі. „ ...отъ печи до другой стѣны устраивается досчатый пологъ для спанья". Вяжышчскі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, л. 1б).

полачы (полочи). Нязначныя маленькія азёрцы. „Озеръ и горъ въ описываемой мѣстности нѣтъ, кромѣ незначительныхъ маленькихъ озерецъ, называемыхъ по здѣшнему нарѣчію полочами". Ленінская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 230, л. 1б, 1872–1873 г.).

поплаў (поплавъ). Рыбалоўная снасць. „Рыболовство существуетъ въ само цвѣтущемъ видѣ какъ промыселъ въ д. Гольцахъ и Бережцахъ. ... Способы орудія ловли: жаки, нероты, сети, ости, поплавы". Плотніцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 250, л. 3б). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8б).

поршні (поршни). Лапці са скуры. Віцебская губ. (ф. 34, с. 530, л. 5б, XX ст.).

пра (про). Для, дзеля. „Употребляется чай, сахаръ; пуд-другой пшеничной, покупной муки, но въ маломъ количествѣ, про человѣка (по-мѣстному выраженію) чаще, и редко — про себя". Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 3). — „Амаль выйшаў з ужытку для выражэння мэтавых адносін з адценнем прызначэння ў сучаснай беларускай літаратурнай мове прыназоўнік *пра*. Гэты прыназоўнік ужываецца ў асноўным ва ўстойлівым выразе *пра запас*". В. Г. Зялёнка „Варыянтныя спосабы выражэння адносін прызначэння ў сучаснай беларускай літаратурнай мове". — Весці Акадэміі навук Беларускай ССР, Но. 1, 1987. Серыя грамадскіх навук, стар. 102.

прабачыць. Прабачыць, даравать. „Прабычайте". Рудзянец Гомельскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 312, л. 1б).

прато (прото). „Потомъ" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

прахарашыць (прахарашить). „Прочистить, замѣсть". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

працэсіі (процесіи). „Хоругвы". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

прачухацца (прочухаться). „Протрезвиться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

проскурка (проскурка). „Просфора". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

протар (проторъ). „Игла безъ ушка сломанная". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

прохаты (прохаты). Прасіць. Жабчынская вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 255, л. 6б).

прохаці (прохати). Прасіць. Ставокская вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 252, л. 1).

пруд (прудъ). Штучнае возера, ставок. Горы Горскай вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 296, л. 1б).

прыварак: хлебны прыварак (хлебный приварокъ). Усе страўныя харчы, ядомыя прыпасы. „При жилыхъ избахъ строются у крестьянъ сопредельно такъ называемыя варивни, въ которыхъ помещаются всѣ жизненные продукты, как-то: хлѣбный приварокъ, картофель, бураки, капуста рубанная и сложенная в кади, брюква, морковь и проч". Асінгарадок Луцкай воласці Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 406, л. 2, 1872 г.).

прыгоршчы (прыгорщи). Прыгарщы. «Взбрасывая руками „пригорщами" воду на овцу, моетъ руками, разшурхивая шерсть въ стороны». Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 13).

прызба (призба). „Насып песку кругомъ дома". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

прыізба (приизба). Прызба. „Возлѣ хаты дѣлается приизба или зовалина...". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 47 — В. Сакалоў).

прыкеміць (прикѣмиць). „Примѣтить, замѣтить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

прыкладацца (прикладацца). Набываць навыкі. „ещё маленькій, ёнъ ничого яще не знаець, а кали я роблю, майструю, то ёнъ мнѣ свѣциць ци такъ сядзиць, и разумѣяцца, съ маленства прикладаяцца майстраваць". Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 7).

прымацї (примати). Прымаць. „Чимъ далъ богъ будземъ примати, говорить хозяинъ, наливая въ миску водку и кладя возлѣ ней деревянный ковшичекъ или мѣрку. Подходите выпьемъ” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 49б — В. Сакалоў).

прыпарны (припорный). Напружаны (пра дні касавіцы і жніва). Лукомльская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 596, л. 2б).

прапінацыя (пропинація). Дадзенае памешчыкам права адной асобе, якая займаецца продажам хлебнай гарэлкі. Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 16).

прыпунька (припунька). Хлевушок. Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 2).

прысада (присада). Сухастойнае дрэва. „Присада... сухоподсточное дерево”. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 13).

прычынны (причинный). „Хорошъ, приличный” Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пстронга (пстронга). Стронга. „Сула..., рѣчка каменистая... в ней... фарель, или по-мѣстному названію, пстронга, щука, плоть, окунь и ершъ”. Рубяжэвічы Вяліка-Сельскай вол. Мінскай губ. (ф. 34, с. 216, л. 7, 1872 г.).

пуга (пуга). „Кнутъ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пуня (пуня). Хлеў для складвання і захоўвання сена. Мільчонская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 19, 1872–1873 гг.). Свыанцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7).

пур (пуръ). Мера сыпкіх рэчываў. „Такъ, пшеница, горохъ и ячмень сѣются рѣже 1 1/2 пура на одну дѣсятину (1 пуръ равн. 3 четверикамъ), а иногда и болѣе...” Мірская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 2б).

пура (пура). Мера сыпкіх рэчываў. „Пура равняется 3 четверикамъ зерна” Чарэская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 395, л. 2б). Пура — (мера сыпкіх рэчываў) роўная па „мѣжной мѣрѣ — 36 гарнцевъ” Жэйменская вол. Ковенскага пав. і губ. (ф. 34, с. 107, л. 3).

пустка (пустка). 1. Пустка (зямля, якая не апрацоўваецца). „Подъ пусткою разумѣютъ необрабатываемые полосы земли всякой то есть — усадебной, пахотной, сенокосной и др., находящейся между крестьянскими надѣлами и поступившей въ надѣлы на выкупъ, а оставшейся собственностію помѣщика по той причинѣ, что владѣвшій этой полосою крестьянинъ во времена крепостной зависимости, или умеръ, или отданъ въ военную службу, или взятъ въ дворъ къ помѣщику вмѣстѣ съ имѣніемъ”. Ратайчыцкая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34,

с. 32, л. 1б). 2. Арэндны ўчастак зямлі, на якім няма ніякіх „дваровых выгод” (дома, хлявоў, агароджы г. д.). Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 20, 1872–1873 гг.).

пух (пухъ). Пух. „Фунтъ пуху 45 к., перья фунтъ 20 к. сер.” Глыбоцкая вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 398, л. 5).

пучок (пучекъ). Сноп сцяблоў канапель. „Близко четверика конопли при 40 пучкахъ стебла”... Хмялёў и Дземанічы Турнянскай вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 18, л. 2).

пушча (пуща). „Большой лесъ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пярэвесла (перевесло). „Горсть соломы, которою вяжутъ снопы”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20б — В. Сакалоў).

пярэплат (переплатъ). Прыстасаванне з жардзін для прасушвання снапоў, сена. Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 9).

пярэсты (перестый). „Пестрый”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 20 — В. Сакалоў).

Р

рабіннік (рабинник). Рабінавы зараснік. :Лйзненская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 346, л. 1б).

раданіца (радоница). Памінанне нябожчыкаў у аўторак на фоміным тыдні. с. Мосар Бельскай вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 5).

радаўніца (радовница). Гандлёвы дзень у аўторак на фаміным тыдні. Вілейская вол. Вілейскага пав. Вілейскай губ. (ф. 34, с. 506, л. 1, 1872 г.).

рагатаць (рагатать). „Смѣяться”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

разваліны (развалины). Сані, якія абшыты дранкай або лубком. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

развальні (развальни). Сані, якія абшыты дранкай або лубком. „Развальни на рябиновыхъ полозьяхъ стоятъ 1 р. 50 к., на кленовыхъ — 2 р...” Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

разтворча(с)ты (разстворчастый). Пра вакно, якое разчыняецца на дзве палавіны. „Окна въ домахъ у всѣхъ малыя, даже очень рѣдко у кого есть разстворчатыя”. Старaруднянская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 366, л. 6, 1873 г.).

раіць (раиць). „Совѣтовацъ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

раптам (раптамъ). „Неожиданно, внезапно" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

распуціцца (распутиться). „Уничтожиться?" „А паненка дрогенька, чтобы вы распутились". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 18 — В. Сакалоў).

рахуба (рахуба). „Счйтъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

ро́биць (ро́биць). Рабіць.„Зато мы панщины не ро́били, што бондарство знали". Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

родзінка (родзінка). Пушны хлеб, хлеб з мякінай. «Крестьяне ѣдятъ хлѣбъ пушной, называемый родзинкой", т. е. какъ уродилъ на полѣ». Багданаўская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 195, л. 1б).

розвальні (розвальни). Від саней. Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 2).

ру́бель (ру́бель). Жардзіна для ўціскання снапоў і сена на возе. „ру́блевъ для возки хлѣба въ снопахъ и сѣна 14". Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 7).

рулі (рули). „Тюръ, русская пища" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

русак (русакъ). Польская назва жыхароў Астрынскай вол. Лідскага пав. Виленскай губерні (ф. 34, с. 431, л. 1).

русін (русинъ). Польская назва жыхароў Астрынскай вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 431, л. 1).

русь (русь). Польская назва жыхароў Астрынскай вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 431, л. 1).

ручнік (ручникъ). „Утиральник–полотенце". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

рыбалоўчыкі (рыбаловчики). Назва птушак, якія жывуць у траве на рыбным возеры Нікадзімаўскім каля м. Горы Горскай вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 296, л. 1б). Параўн.: рыбало́ў („рыбало́ў — ча́лічка тыкая". Сянно, 1987, наш запис).

ры́дзель (ры́дель). Жалязняк, рыдлёўка. Свянцянскі пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 465, л. 7).

С

сад (садъ). Сад, садок. „Въ деревнѣ Кукшевичахъ на шесть хозяевъ приходится одинъ садъ; а в деревнѣ Палковѣ на десять хозяиновъ одинъ садъ; эти сады состоятъ изъ 5, 10, 15–20 деревьевъ". Станкаўская вол. Мінскага пав. і губ. (ф. 34, с. 221, л. 3). „Корни содовъ" Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 413, л. 5б).

саладуха (солодуха). „Кушанье изъ муки или калины". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

салдат (солдатъ). Салдат. „Въ Годутишской волости солдатовъ 29 душъ мужского пола и 3 женского пола, татаровъ 12 душъ мужского пола и 5 душъ женского пола". Гадуцішская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 441, л. 1).

салоп (салопъ). Вопратка? „Салопы отъ 25 до 30 рублей каждый". Лужская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 407, л. 1б).

салфетка (салфетка). Настольнік. «Изъ льна изготовляется простой грубой холстъ для сшивки... простынь, „постилокъ", скатертей „настольниковъ" или салфеток». Івейская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

сам-пяты (самъ-пятый). Мера? „...льну 6 гарн. собирается зерна, примѣрно самъ-пятый, соломы 12 возъ, льну 2 копы, сена 16 возъ". Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 9).

сама-пяты (само-пятый). Мера? „Въ огородахъ обыкновенно сѣются: картофель, свекла, капуста, бруква, огурцы, арбузы простыя, макъ, посторнакъ и бобы, собираются само-пятое зерно". Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 7б).

саматушкі (саматушки). „Маленькая повозка, таскаемая собою". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

сам-шэсць (самъ–шесть). Мера? „Среднiй урожай въ послѣднихъ четырехъ годахъ (1869–1873 гг.) былъ: на рожь — самъ-шесть, на ячмень — самъ-семъ, на овес — самъ-четыре..." (ф. 34, с. 534 а, л. 2).

сані: простыя сані (простые сани). Сані, якія не абшыты лубком і прызначаны вазіць дровы. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

саха: літоўская саха (литовская соха). Шырокаўжывальная саха з жалезнымі нарогамі і паліцай, а ўсе астатнія часткі драўляныя. Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 3).

сапежынкі (сапежинки). Грушы. „Груши–бери, винные и сапежинки". Вялікасельская вол. Мінскага пав. і губ. (ф. 34, с. 223, л. 2б).

сарна (сарна). Сарна. Заастравецкая вол. Слуцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 283, л. 6).

саўсімацька (совсимацка). Зусім. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1).

сачавіца (сочевица). Сачавіца. „Такъ называемую сочевицу сѣютъ только крестьяне только для своего употребленія". Ленінская вол. Ма-

зырскага пав. Мінскай губ.(ф. 34, с. 230, л. 5б). Капаткевіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 228, л. 2).

сачыўка (сачивка). Сачавіца. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1б).

сачыць (сочить). Шукаць. „Въ рѣчи раскольниковъ есть белорусские слова: йнъ, сочить вмѣсто искать; ихъ очень мало". Узульмуйжанская вол. Рэжыцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 585, л. 2б). Сачыць, пільнаваць. Краснагорская вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 166, л. 1).

сведкі (свѣтки). „Свидѣтели". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

свеклавіца (свекловица). Чырвоныя (сталовыя) буракі. „Свекловица (бураки красные) занимаютъ послѣ картофеля первое мѣсто между корнеплодами..." Пустынская вол. Сенненскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 4б). „На огородѣ сѣется: свѣкловица, фасоль и капуста". Турнянская вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 19, л. 7б). „Свекловица, бруква". Якшыцкая вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 203, л. 5б).

сверан (сверенъ). Свіран. „Въ сверни хлеба запасъ". Слонімскі пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 70//1, л. 8).

свердзел (сверделъ). „Буравъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

свіння: Парфена свінні з'елі (Парфена свиньи съели). Адпавядае бы: „Зарабіў, як Заблоцкі на мыле". Для прыказкі паслужыў выпадак. Багаты чалавек Парфен паслухаў „парады", каб стаць багацей, то трэба ўвесь свінячы прыплод пускаць на племя. За 10 год йн меў больш 200 свінней, а праз 5 яшчэ хадзіў ужо на заробкі, каб пракарміць сям'ю. Жарт згубіў яго. Да гэтага йн не ведаў ліку сваім грашам. Узнясенская вол. Полацкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 579, лл. 1, 1б).

свінтар (свинтарь). Цвінтар, месца за агароджай царквы. Лйзненская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 346, л. 1б).

свіран (свиренъ). „Амбаръ. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

свярдзёлак (свердёлокъ). Свярдзёлак. Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

сем'яністы (семьенисты). Многадзетны, шматсямейны. „если который хозяинъ семьенисты, такихъ стусовъ поставить за весну и осень 3 стуса лучины". Сіманічы Лельчыцкай вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 237, л. II).

сенгагус (сенгогусъ). Мясцовая хвароба на рагатую жывёлу. Яна здараецца ад з'ядання павуціны з травой, пасля чаго выяўляецца цячэнне сліны і перастае жывёла прымаць ежу. Для лячэння яе „бросаютъ кровь

и стираютъ дегтем носовые отверстия, язык и крестецъ". Яроміцкая вол. Навагрудскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 240 в, л. 5б, 1873 г.).

серабро: жывое серабро (живое серебро). Ртуць. „По четырёмъ угламъ выдалбливаются ямки и наливается ртуть или живое серебро, чтобы богато жить; некоторые закладываютъ по угламъ имена четырехъ евангелистовъ, а въ стену затыкаютъ кусокъ угля, глины отъ печки и щепоть соли". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 46б).

сетка (сѣтка). Сетка. „Орудія ловли употребляютъ как-то: нароты, подволочки, сѣтки, бродники, наметы и шнуры". Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 8б), Ганчарская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 426, л. 1). „Способы рыболовли оной неводомъ, бродниками, сѣтками и сѣтью". Аляксандраўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 440, л. 3).

сець (сѣть). Сець. Прылады лоўлі рыбы ў Дняпры: „сѣть, нѣводъ, жакъ, брѣденъ, ости, удки". Нава-Быхаўская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. „Орудія... для ловли рыбы: неводъ, крига, переметная сѣть, неретъ, жакъ". Стаўбунская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 367, л. 9б).

сечка (сѣчка). 1. Сечка. Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 4б). 2. Мера сыпкіх рэчываў. „Въ пурѣ з четверика; въ пурѣ 4 сечка лил 24 гарнца; въ сечкѣ 6 гарнцевъ". Асіньская вол. Дзинабургскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 533, л. 3, 1872).

сёрбаць (сёрбаць). „Кушать житкое" (пасёрбай съ нами калатуши)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў). „Сёрбайте, гостечки, сёрбайте — штобъ неоставалось; намъ же гэто немало коштуетъ, мы жъ на этомъ истратились" (запрашэнне гаспадыні есці ў час частавання на ўваходзінах). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 51 — В. Сакалоў).

сёртаньё (сіо́ртаньё). Празмерная мітуслівасць, больш за ўсё без мэты. Микалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 1).

сёртаць (сіо́ртать). Мітусіцца, снаваць. „Излишнюю суетливость, большею частію безъ цѣли называютъ сіо́ртаньймъ и говорятъ, што ты тамъ сіо́ртаешъ". Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 1).

сідка (сидка). Гонка. „Сидка смолы и дегтю". Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 5).

сініца (синица). Сініца. „Прилетѣла и синица его (воробья) родна сестрица" (з песні). Мсцібаўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 87, л. 5б).

скепка (скепка). „Лучина". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

скібка (скибка хлеба). „Ламоць". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

скобля (скобля). Скобля. Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

скрына (скрина). „Сундукъ (у генай маладицы повна скриня палатна холста)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

скрыпка (скрыпка). Скрыпка. Вяжышчскі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, л. 5, 1873 г.).

сланец (сланецъ). Сланы лён на сцелішчах для вылежвання. „Сланый лён или сланецъ... выходитъ на видъ темнѣе моченого льна, но волокно его несравненно мягче и нѣжнее". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 9).

сланы (слоны). Козлы (для пілавання бервяна на дошкі). «Дерево кладутъ на двѣ высокія, выше роста человека, скамьи „слоны" одной плоскостью вверхъ, а другой внизъ...» Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 8).

слепетні (слепетни). „Родъ пчелъ" ? Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

слізка (слизка). „Скользко". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

слімазарны (с лимазарный). „Ничтожный". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

смачна (смачна). „Вкусно". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

смык (смыкъ). Прымітыўная барана з елкі. „Смыки для боронованія плетутся изъ ели разбитой на узкіе дощечки съ сучьями". Зембінская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 196, л. 3б). „При засѣвахъ употребляются: сохи, бороны и смыки..." Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 547, л. 1).

смыкаты (смыкаты). Цягнуць. Жабчыцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 255, л. 6б).

снедкі (снѣдки). Сорт рыбы. „Сорта рыбы: щука, лещъ, окунъ, уклея, плотъ, снѣдки ...". Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 413, л. 3б).

снітка (снитка). Рыба? «[Сорты рыбы:] „щуки, караси, лещи, окуни, лины, пискари, плотва, ерши, язи и снитки"». Возера Блуднае каля в. Кудрычы Лемяшоўскай вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 245, л. 2, л. 5).

сом (сомъ). Сом. Продаютъ „ловленную рыбу: акуня, щуку, плотву, уклею, язя, леща и нѣредко сома". Чарэйская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 595, л. 9, 1873 г.).

сопка (сопка). Узгорак, гара. Гарадоцкая вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 295, л. 1б).

соўнінька (соунинька). Сонейка. „Соунинька пригрѣваиць". Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 1б).

спадніца (спадница). „Юбка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў). Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 14б).

спижарня (спижарня). Кладоўка. Дабучынская вол. Пружанскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 64, л. 6б).

спіцы (спицы). Сорт сплаўнога апрацаванага лесу. Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 3б).

спóра (спóра). Спорна. „Дай, боже, вамъ,... въ хлѣвахъ плодъ, скота въ поли, зѣрна въ гумнѣ спóра". (пажаданне на ўлазінах). Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 51 — В. Сакалоў) .

спрохваці (спрохвати). Пытацца. Ставокская вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 252, л. 1).

спудніца (спудница). Спадніца. Збярогская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 58, л. 2б).

спуст (спустъ). 1. Невялікі сталярны рубанак (у бачарнай справе). Лыугашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 8б). 2. Вялікі гэбель. Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

ставы́ (ставы́). Ткацкі станок. Граўжынская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 15).

стан : стан калёс (станъ колёсъ). Чатыры колы. „За станъ колёсъ подъ оковку платятъ 3 рубли". Узнясенская вол. Полацкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 579, л. 9б); „Цѣны... 2 или 4 рубля за станъ, т. е. за колеса без оковки". Е. Раманаў, настаўнік Бобрскага народнага вучыліща Сенненскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 594, л. 2б).

стан : стан каткоў (стан котковъ). Чатыры колы для воза. Алькенікская вол. Трокскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 479, л. 2б).

станавішча (становище). Стан; месца, дзе жывуць рыбакі ў час лоўлі рыбы. „Становище рыболововъ въ Перебродьи". Перабродская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 413, л. 3б).

старавер (старовѣръ). Раскольнік. „Въ приходѣ имѣется несколько раскольниковъ, называемыхъ москолями, старовѣрами, проживающихъ изъ хлѣбопашества и конокрадства". Вяжышчскі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, л. 5б).

старац (старецъ). „Нищій". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

старожні (сторожни). Рыбалоўная снасць. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8б).

стаў (ставъ). Ставок, возера. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка паміж л. б. р. Прыпяць і р. Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 37б — В. Сакалоў). Нізіннае месца. Далыская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 569, л. 3).

стаўры гаўры (ставры гавры). Свята 13 верасня (па ст. ст.) Узвіжанне божае. На гэтае свята пякуць для кожнага члена сям'і булачкі. „Ставры гавры" (кажа гаспадар) — „Гаммъ!" (адказваюць усе члены сям'і). Бягомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 13).

стачы́на (стачи́на). Усё хатняе рыззё, гаспадарчае начынне і рабочая жывёла. Мікалаеўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 400, л. 1б).

столь (столь). „Потолокъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

стопка (стопка). Варыўня. Вільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 18, 1872–1873 гг.).

стральба (стрѣльба). Стральба, паляванне. „...Жители занимаются стрѣльбою, т. е. охотою на птицъ и жывотныхъ". Вымнянская вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 620, л. 1б).

страта (страта). Страта. Асаўляны Пяскоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 90, л. 14б).

струг (стругъ). Струг. (цяслярская прылада). Нававольская вол. Сакольскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 76, л. 7б), Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

струшня (струшня). Сумесь 2 або 3 часткі сена з саломай. Гарадоцкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 290, л. 4б).

стрынадка (стринадка). Птушка? „Прилетѣла стринадка его (воробья) родна матка" (з песні). Мсцібаўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 87, л. 5б).

стрэлбла (стрелбла). Ружжо. „Ци надзею маишъ, Ци набита стрелбла" (з песні). Колкаўскае вучылішча Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 263, л. 18).

стрэльба (стрельба). „Ружьй". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

стужа (стужа). „Холодъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

стус (стусъ). Велічыня ўкладкі смалістых кавалкаў у печы для выганкі смалы. „За таковой полушурокъ 8–ми, составляетъ стусъ". Сіманічы Лельчыцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 237, л. 11).

сукравіца (сукравица). „Матерія, текущая изъ раны". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

суніца (суница). „Земляника" Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

супруг : супруг валоў (супругъ воловъ). Пара (пра спрэжаных валоў). Свянцянскі пав. Виленскай губерні (ф. 34, с. 465, л. 7).

сюль (сюль). Соль. Жабчыцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 255, л. 6б).

сялява (селява). Сялява. „Рыба ловится ...щуки, лещи, окуни, язи, селява... сомы". Бярозаўская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 567, л. 3б, 1873 г.). „Рыба в этой мѣстности вылавливается слѣдующая: щуки, лещъ, окунь, селява, карась, налимъ, язъ". Краснагорская вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 166, л. 3).

сярмяга (сѣрмяга). Сярмяга. Бабініцкая вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 612, л. 11).

Т

тавар : красны тавар (красный товаръ). ? „пять-шесть мелочныхъ лавокъ, да двѣ съ краснымъ товаромъ". Крэўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 381, л. 1).

такаваць (таковать). Такаваць (пра цяцер і глушцоў). „Весною когда тетерева и глушцы поютъ (такуютъ), тогда охотники раннимъ утромъ едва только разцвѣтаетъ, во время пѣнія этихъ птицъ осторожно подходятъ съ ружьемъ, что часто случается убиваютъ поющую птицу... Пара убитыхъ тетеревей стоитъ 50 коп., а пара глушцовъ 80 копѣекъ". Казакоўская вол. Вяліжскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 608, л. 10б).

такеля (такеля). Не, яшчэ, усяго і толькі. У мове гэта слова ўжывалася вельмі часта як паразіт. Иўе Іўеўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 1, 1872 г.).

такі (тыкі). Такі. „А онъ тыки и якъ самоуправствуить". Раснянская вол. Чавускага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 298, л. 4).

такаўня (токовня). Будынак для прасушвання і малацьбы снапоў, гумно. Мільчанская вол. Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 191, л. 18б, л. 19).

талакно (талакно). „Кушанье, залитая кипеткомъ овсяная мука съ медомъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

тамацька (тамацька). Там. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1).

таптун (топтун). Тапруха. Топорская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 573, л. 7).

тапчан (тапчанъ). „Длинная табуретка у стола въ избѣ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

тарабаніць (тарабаниць). „Тащить (лѣцъ затарабанивъ // едва затащилъ)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

таранта (таранта). „Простая телега". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

таргупаны (таргупаны). Звычай пры дабіранні канапель. Бягомльскі пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 11).

тата (тата). Тата. „Таты, мамы, дѣды и бабы сами идите и дѣтей съ собой ведите..." (са звароту да памершых у час памінання іх на дзяды). с. Мосар Бельскай вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 5б).

твань (твань). „Грязь". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

тварыць : тварыць вулей (твариць улей). „Закутывать на зиму". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

ткач (ткачь). Ткач. „въ Осовницы ткачевъ — два, въ Дружиловичской волости — 4 ткачи". Дружылавічы Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 45, л. 28, 1873 г.).

ток (токъ). Гумно для збожжа). „Поодаль отъ домовъ на огородахъ строятъ токи съ осѣтями и сараи для складки сѣна, хлѣба и соломы". Вяжыцкі прыход Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 559, л. 2).

торба (торба). „Мешочекъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў). Іўеўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 379, л. 5б, 1872 г.).

турбавацца (турбоваться). „Потрудиться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

тутака (тутока). Тут. „Бо ты будешь тутока ночеваць". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 56б — В. Сакалоў).

тутацька (тутацька). Тут. Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1).

трава : коньская трава (коньская трава). Канюшына. „Сеютъ коньскую траву (конюшину) съ осени по собраніи ярового хлѣба". Мірская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 409, л. 4б).

трасца (трасца). „Лихорадка” (кабъ цебѣ трасца затресла)”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

трапкач (трапкачъ). „Полотенце”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

трапляецца (трапляетца). „Случается”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

трасянка (трасянка). Салома з сенам на корм жывёле. Коханавіцкая вол. Дрысенскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 538, л. 3б).

троха (троха). „Немного (почекай троха)”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

трубіца (трубица). Калодка, сярэдняя частка кола. Колавая калодка. Круглянская вол. Магілёўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 331, л. 10б).

труна (труна). „Гробъ”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

трухлявы (трухлявый). „Гнилой”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, л. 233, л. 21 — В. Сакалоў).

трушанка (трушанка). Сена, якое перамешана з саломай напалам. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 8).

трыгубіца (тригубица). Рыбаўная снасць. „Ловятъ рыбу въ рѣчкахъ и прудахъ тригубицой, неводомъ и бучами”. Вішнеўская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 390, л. 8).

трэскаць (трескаць). „Сильно ударить (якъ тресну — то глузды табѣ такъ и атабью)”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

тэрпентына (терпентина). Торф („на-мясцоваму”). Чарно-Царкоўнае вучылішча Бельскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 2, л. 6).

У

увалока (уволока). Валока (мера зямлі). „Увалока имѣетъ 32 морга”. Жодзіна Мінскай губ. (ф. 34, с. 197, л. 9, 1873 г.).

у вянок (въ вѣнокъ). Прадаўгаватая чатырохвугольная забудова двара, вяночны двор. „Дворъ... въ вѣнокъ”. Грэбенская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 12б).

удочка (удочка). Вуда (нітка з кручком). Даманавіцкая вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 267, л. 4).

укроп (укропъ). „Растеніе”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

улазіны (влазины). Уваходзіны. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 48 — В. Сакалоў).

умалот (умалотъ). Умалот. „Съ умолотомъ по пять четвериковъ съ копы". Талачманская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 86, л. 1б).

уракнуць) (урѣкнуць). „Сглазить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

услон (услонъ). „Таборетка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

успамін (вспоминъ). Памінанне. „Таты, мамы, дзѣды и бабы сами идите и дѣтей съ собой ведите вашъ вспоминъ пришелъ и остального ни упомню" (зварот да памершых у дзень памінання). с. Мосар Бельскай вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 5б).

усцебка (устебка). „Изба вроде погреба". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

ухапіць (ухапиць). „Шватить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

ухмылацца (ухмылацца). „Показывать видъ неудовольствія (чагожъ ты ухмылився, яшъ табѣ ничега кепскаго не зрабивъ здаетца)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

ухналь (ухналь). „Гвоздь". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

ушула (ушуло). „Столъ въ забор". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

Ф

фуга (фуга). „Буря, вьюга". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

фура (фура). Фура. (вялікія калёсы). „На одну десятину пахаты кладется до 50 фуръ навоза". Мяднянская вол. Прылуцкага обшчаства Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 31, л. 1б).

фэст (фестъ). Кірмаш. Бялыніцкая вол. Магілёўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 328, л. 2). Свята. Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2, 1872 г.).

Х

хавацца (хаватца). „Прятаться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

хадакі (ходаки). Абутак. „Невесты носятъ ходаки". Бягомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 185, л. 4).

халява (халява). „Галянища". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

хвароба „на язык" (болѣзнь „на язык"). Яшчур. «Въ одно время съ болѣзнію „на языкъ" рогатый скотъ подпадаетъ под болѣзнь „на ноги"». Прускаўская вол. Кобрынскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 43, л. 4).

хваснуць (хвоснуць). „Ударить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

хвойні (хвойни). Своеасаблівы пляцень у пэўных месцах возера. «Родъ плетня и известныхъ мѣстахъ озера называемаго народом „хвойни"; надъ поверхностью воды они имѣютъ видъ кучи набросанныхъ ветвей. Около хвойней ставятся сѣти". Гульцяеўская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 570, л. 3б).

хвойник (хвойник). Хвойнік, сасоннік. Царкоўна-Асавецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 293, л. 4). Хваёвы маладняк (кустоўе). Пяскоўская вол. Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 90, л. 14б).

хіба (хиба). „Развѣ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

хлеў (хлѣвъ). Хлеў. „...хлѣвъ и токъ съ сушильнию. Всѣ эти постройки крыты соломою". Храпавіцкая вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 613, л. 18б).

хлістаць (хлистаць). „Бить хлыстомъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

хлопец (хлопецъ). Нежанаты малады мужчына. Нісімкавічы Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 364, л. 13).

хмель (хмель). Хмель. „Сеяли: свекловицу, хмель, горохъ, арбузы и дыни". Антанаполле Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 197а, л. 2, 1851 г.).

хмызнік (хмызникъ). „Чаща курстарникъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

холм (холмъ). Круты гарысты бераг ракі, якая ўпадае ў воз. Ратавеч Мікулінская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 340а, л. 5).

хондзя (хондзя). „Лихорадка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

хутка (хутко). „Скора". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

Ц

цаво (цаво). Чаго. Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 1).

цамлю (цамлю). „Понимаю". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

цана (цѣна). Цана. „...Горшки развозятся по деревнямъ и продаются за следующую цѣну; за пять горшковъ — один насыпается рожью, или горохомъ, или ячменемъ". Дубатоўская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 444, л. 5б).

целяпацца (целепатца). „Болтается что либо (целепаются уши у свиньи)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

церабіць (церебиць). „Рубить, очищать лѣсное пространство, церебиць дорогу, дѣлать просеку". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

цёлка (тёлка). Двухгадовае цяля. Бяскатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 4б).

цёска (тіоска). „Щепа отъ бревна". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

цімафеева траўка (тимофеева травка). Цимафееўка. „Изъ травъ сѣются — клеверъ и тимофеева травка". Біржанская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 108//1, л. 9б).

цубкі (цубкій). „Упругій". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

цуглі (цугли). „Уздцы для лошадей". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

цукубалка (цукубалка). „Малая деревянная всякая палочка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў).

цыбуля (цыбуля). „Лук". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў). „Луку или цыбули 8 гарнцевъ сѣется". Калонія Стаяцішкі (яўрэйская) Гадуцішскай вол. Виленскай губ. (ф. 34, с. 442, л. 13). 3. „Луку или цыбули сѣется 3 гарнцы на огородахъ". Гадуцішская вол. Свянцянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 441, л. 18б).

цырта (цырта). Вельмі кашчавая рыба (нізкай якасці). Рыба: „...Ментузи, цытры, минога, плотъ". Малдачанская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 115//1, л. 7б, 1873).

цытра (цитра). Вельмі кашчавая рыба. Слова пашырана на Нёмане, Віліі ў Ковенскай губ. „...щуки, караси и цитра — весьма костлявая (не высокого достоинства). Рыба привозитая из Виленской и Сувалской губ.).

цыцкі (цыцки). „Груди у женщины". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

цыць (циць). Маўчаць!. Далыская вол. Невельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 569, л. 3б).

цэбар (цэбаръ). Цэбар. Велікарыта Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 37, л. 3б).

цюцюн (тютюнъ). „Табакъ листовой". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 21б — В. Сакалоў). Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 4б).

цягнуць (цягнуць). „Тащить, тянуть". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

цякун (цякунъ), Мак з маленькімі дзіравымі галоўкамі, які сам разсейваецца. Пустынская вол. Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 598, л. 4б).

цямнуць (цямнуць). „Помнить". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

цярноўнік (терновник). Цярноўнік. Антанаполле Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 197а, л. 3, 1851 г.).

цярэшня (терешня). Чарэшня. „Есть маленькіе садики, вишни и терешни". Мікуліцкая вол. Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 265, л. 4, 1872 г.).

Ч

чабоці (чобоци). „Сапоги". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чай (чай). Чай. „Чай и сахар не въ употребленіи". Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 3).

чапаць (чепаць). „Трогать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чаравікі (черевики). „Башмаки". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чарга (черга). „Очередь". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чарка (чарка). „Рюмка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чаркас (черкасъ). Від палатна (?). „Полотно и такъ называемый черкасъ крестьяне ткутъ изъ собственного материала". Акнісцкая вол. Нова-Аляксандраўскага пав. Ковенскай губ. (ф. 34, с. 157, л. 4б).

чарніцы (черницы). Чарніцы. «гарнецъ сырыхъ ягодъ „черницъ" отъ 3 до 5 коп.» Граўжышская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 3).

чароха (черёха). Рыба? Мікулінская вол. Аршанскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 340а, л. 18).

чаўпиць (човпіць). „Толковать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чацвярык (четверикъ). „Въ четверти считаютъ 3 пуры, или 9 четвериковъ". Асуньская вол. Дзінабургскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 533, л. 3, 1872 г.).

чвалом (чваломъ). „Галопомъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

човен (чйвенъ). „Лодка". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чоп (чопъ). „Крантъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чужапанец (чужепанецъ). Чужынец, незнаймы. „Матечка родная, поскарджуся табѣ, што звенчали мяне. Да съ тымъ чужепанцем. Да съ тымъ незнакомымъ невядомымъ" (з вясельнай песні). Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

чыпялік (чипеликъ). „Маленькій ножикъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чырвоны (чирвоный). Чырвоны. „Купить въ крамѣ чирвоный платокъ". Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

чэмер (чэмеръ). Хвароба жывата. „Рѣзь въ животѣ или чемеръ". Біржанская вол. Панявежскага пав. Ковенскай губ.

чэрава (черево). „Желудокъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

чэрква (черква). Царква. Бескатаўская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 543, л. 1).

чэцверць (четверть). Мера сыпкіх рэчываў. „Четверть в Бѣлицкой волости состоить изъ 80-ти гарнцевъ". Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

чэшка (чешка). Рыба? „Рыбу въ рѣкѣ Днѣпрѣ ловять: окуней, щукъ, уклѣекъ, плоть, судакъ, вѣрезубъ, осетръ, сомъ, лещъ, язь, мирона, ершь и изрѣдка попадается чешка". Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 289, л. 5). Нава-Быхаўская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 292, л. 8б).

Ш

шавец (шавецъ). „Сапожникъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шабета (шабета). „Калита". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шаг (шагъ). Срэбная манета вартасцю паўкапейкі. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 9).

шамаць (шамаць). „Тихо шевелиться". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шанец (шанецъ). Въ хорошемъ расположеніи духа". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шанок (шанокъ). Пасудзіна, ймістасць, мера сыпкіх рэчываў (40 гарцаў). «Высѣваетъ „проса 4 гарнца и собираетъ среднимъ числомъ ржи 20 четвертей (40 шанковъ), пшеницы 10 шанковъ, овса 30 шанковъ, картофеля 35 шанковъ, ячменя 10 шанковъ, гречихи 18 шанковъ, проса 2 шанки... бураковъ 1 шанокъ..."» Хмялёў і Дземанічы Турнянскай вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 18, л. 1б, л. 2). „Средніе урожаи у помѣщиковъ... картофеля отъ 160 до 200 шанковъ (шанокъ содержитъ въ себѣ 40 гарнцевъ)". Дворцовая вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 36, л. 2). „Жители мѣстные называютъ 6 четвериковъ шанкомъ съ половиною, или 6 чашекъ". Угрыніцкая вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 254, л. 3).

шанцаваць (шанцовать). „Везетъ человѣку (мнѣ шанцуе)". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шапавал (шаповал). Шапавал. Беліцкая вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 299, л. 24б).

шаратух (шаратухъ). Спадніца. „Юбка напереди несшитая, называемая шаретухомъ, а потому, когда женщина идётъ против вѣтра, глазам зрителя представляется отвратительная картина: видно обнаженное тело...". Бя-гомльскі прыход Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф.34, с. 185, л. 4).

шарон (шеронъ). Шарон. „Обыкновенно большею частію бываетъ охота на зайци по первому снѣгу и въ глубокую зиму на лося, когда бываетъ шеронъ". Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 10б).

шасток (шестокъ). Шэсць. „Вотъ увъ меня есць хлопчина, годовъ, мусяць, будзець съ шестокъ". Юр'евічы Барысаўскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 188, л. 6б).

шатан (шатан). „Діаволъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шваба (шваба). „Красная картофель". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шваі (шваи). Лясны груз, які сплаўлялі на Прыпяці ў Кіеў, Адэсу. Міхаськаўская вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 232, л. 3).

швая (швая). Лесаматэрыял. „Швая по 50 коп. пень, таковая должна содержать 18 аршинъ длины". Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 7б, 1872 г.).

шворан (шворенъ). Шворан. „...на починку топора, устройство ухватовъ, кочерги и желѣзныхъ шворновъ издѣрживаетъ на 2 р. и 35 коп.” Каралеўская вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 615, л. 10б).

швырнуць (швырнуть). „Бросить (якъ швырнувъ я тебѣ, то ноги задерешъ)”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шкадаваць (шкодоваць). „Желѣть”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шкарбунак (шкорбунокъ). Хвароба жывелы. „Шкорбунокъ отъ коей толкуть конопляное сѣмя въ размѣрѣ одной кварты, четвертую часть кварты, льютъ въ оный чистаго дегтя и даютъ больному по 3 столовыхъ ложки пить...”. Чарэская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 395, л. 5, 1873 г.).

шкрабаць (шкрабаць). „Тихо шевелиться”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шлакатаць (шлакатаць). „Лоскотать”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шляпаць (шляпаць). „Идти по грязи”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шмацье (шматье). Бялізна. Буйнавіцкая вол. Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 226, л. 3б).

шніпары (шнипоры). Від лесаматэрыялу. „Лѣсъ сплавляется въ Ригу, как-то: брусья, шнипоры, клепки и бальки”. Ульская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 555, л. 5).

шныр (шныр). Шпала. „Лѣсъ... идетъ въ видѣ обдѣланномъ на брусья голландскіе, англійскіе и мемельскіе, на шныры или шпалы, на шныри — по Берсчинѣ, Березовскому каналу, рѣкѣ Уллѣ и Западной Двинѣ на Рижскій портъ...” Грэбенская вол. Ігуменскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 202, л. 9б).

шнур (шнуръ). 1. Палоса зямлі. Асуньская вол. Дзінабургскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 533, л. 2, 1872 г.). 2. Шнур, рыбалавецкая снасць. „Шнури ставить, нацѣпивъ на нихъ до 20 червей” ... Ганчарская вол. Лідскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 426, л. 1б).

шохля (шохля). „Лихорадка”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шпат (шпат). Палявы шпат (камень). „Занимаются собираніем камня полевой шпатъ, который сплавляется въ берлинкахъ в г. Кіевъ”. Гарадзецкая вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 289, л. 6б).

шпырка (шпырка). Нятлустае сала. „Еще кабъ мець шпырку Взяў заколоў свинку”. Слонімскі пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 70,1, л. 17).

шрам (шрамъ). „Знак удара”. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шрубстак (шрубстакъ). Ціскі. Граўжышцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 377, л. 15).

штоф (штофъ). Штоф. „Молока штофъ весною продайтся по 5 коп., осенью по 10 коп., масла фунть 20–30 коп." Бобрская вол. Сенненскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 594, л. 2).

штука (штука). 1. Мера льновалакна. „Штука льну вѣситъ 25 фунтовъ. Лену штука 2 р. 50 к.". Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 392, л. 3б, 1873 г.). 2. Мера палатна. „Ткачъ выдѣлываетъ въ годъ до 10 штукъ холста... Штука полотна имѣетъ 60 аршинъ". Трабская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, л. 392, л. 10б, 1873 г.).

штырнік (штырникъ). Упраўляючы пярэдняй часткай плыта. Вязынская вол. Вілейскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 505, л. 1).

штых (штыхъ). „Штыкъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шуба (шуба). Кажух. Бабініцкая вол. Віцебскага пав. і губ. (ф. 34, с. 612, л. 27).

шукаць (шукать). „Искать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22 — В. Сакалоў).

шчарбаты (щербатый). „Безъ зубый". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шчотачка (щеточка). Лясная трава, якая дае сіні колер пры фарбаванні суконных нітак, Асавецкі прыход Бабруйскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 181, л. 6).

шчотка : крыць пад шчотку (крыть подъ щетку). Крыць кулямі страху сцяблямі ўніз. „Крытые подъ щетку амбаръ для зернового хлѣба, пуня для сѣна, гумно для сушки хлѣба". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 5б).

шчупак (щупакъ). „Щука". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шчыры (щирый). „Трудолюбивый". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шчырэц (щирецъ). „Желтый песокъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шчэрбіна (щербина). „трещина". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

шчэры (щерый). Шчыры, праўдзівы. „Я яго... Сегодня убачила... Злотный персцень памѣняла, Щеру праўду сказала, Пану–богу присягала" (з вясельнай песні). Люгашовіцкая вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 383, л. 2).

шыбка (шибка). Аконнае шкло. Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 47б — В. Сакалоў).

шынкар (шинкарь). Шынкар. Старынкаўская вол. Чэрыкаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 306, л. 1б).

Я

ягамосць (ягомость). Ягамосць. Пяршайская вол. Мінскай губ. і пав. (ф. 34, с. 215, л. 2, 1872 г.).

язык (языкъ). „Языкъ. „Языкъ як на коловоротку", „Язык, як пустой млынъ". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 19 — В. Сакалоў).

яйцо (яйцо). Яйка. „Гусь стоитъ 60 коп., утка 35 и курица 30 к. серебромъ, куриное яйцо — 1 1//2 коп.". Сялецкая вол. Пружанскага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 67, л. 4).

якшыцца (якшиться). „Любезничать". Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 22б — В. Сакалоў).

яліна (ялина). Яліна. „Тамъ на загумэньи ялина стояла". Вулька Высока-Литоўскай вол. Брэсцкага пав. Гродзенскай губ. (ф. 34, с. 34, л. 5).

ярка (ярка). Яравое жыта. „...высевается рожь и озимая пшеница, ...ячмень, овёсъ, гречиха, и рожь ярка (яровая рожь), и лёнъ". Юраціш-ская вол. Ашмянскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 380, л. 5б).

ярыца (ярица). Яравое жыта. „Ярыцы высѣваютъ 1 четверть, 2 четверти [на десятину]". Пастаўская вол. Дзісненскага пав. Виленскай губ. (ф. 34, с. 414, л. 9). „Въ яровомъ полѣ сѣется — овесъ, ленъ, ярица, горохъ, бобъ, сочивка, каноля и картофель". Бельская вол. Лепельскага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 549, л. 1). Старынская вол. Гарадоцкага пав. Віцебскай губ. (ф. 34, с. 545, л. 1). Бычанская вол. Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 285, л. 1б).

ясак (ясак). Рыбалоўная снасць з нітак. Лемяшоўская вол. Пінскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 245, л. 5).

яспан (яспанъ). Васпан. Пяршайская вол. Мінскай губ. і пав. (ф. 34, с. 215, л. 2, 1872 г.).

ятваг (ятвагъ). 1. Узядзены цяжар. „Слово ятвагъ сложенное изъ ятъ — взятый, и вага — тяжесть. И поныне рыбаки перекликаются по рѣкѣ Припяти этими словами. Одинъ кричитъ ятъ, а другой отзывается вягъ". 2. Назва жыхароў Петрикова. «[Мѣщане Петрикова] считают себя потомками такъ называемыхъ бояръ... Всѣ эти бояре от славянского сословия ятваги происходятъ" (л. 14, л. 14б). „Ятваги были народъ крупный и видный" (л. 15)». Петрыкаўска-Капаткевіцкая частка паміж л. б. р. Прыпяці і р. Пціч Мазырскага пав. Мінскай губ. (ф. 34, с. 233, л. 11б). Параўн. яшчэ: „Ятвяги покорили племя ятые, жителей прибрежья р. Припети", „Ятвяг и пленник — синонимы на языке народном" („Воспоминания о древнем православии Западной Руси". Москва, Синодальная типография, на Никольской улице. 1867, с. 12, 59).

яшчур (ящуръ). Хвароба рагатай жывёлы („по мѣстному нерѣчію"). Стрэшынская вол. Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (ф. 34, с. 368, л. 4).